Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ЕРА, 25 ноябрь, 1976 шу. • № 142 (5653). • Мах 2 кеп.

СОВЕТСКИ ВАХАРА ХЬИСАП

СССР-е дегІаена социалистически общество хьакхолларо керда, хІанзалца ца хинна торо хилийтай общество дегІаяра Іалаьмате йоккха проблемаш къестае. Царех цхьаъ я социалистически вахара ерриге совленаш гучаяхар, уж ма-могга эргайоахаш тоаяр.

Социалистически общественни отношенеш, социалистически вахара хьисап, социалистически саг — уж я шоайла чІоагІа ювзаенна социализма общественни вахара кхо оагІув. Л. И. Брежнева ма-аллара, «вай хьакхеллад геттар керда дуне: кердача — социалистически — отношеней дуне, кердача — советски — сага дуне». Социалистически общественни отношенеши социалистически вахара хьисапи юкъарчал доапащ гІулакх деш да къахьегача сага, уж эргаювлаш тоалуш а йолаш а я сага духьа, из массе а оагІорахьа дегІаахара духьа.

Советски вахара хьисапах доахкача гІулаккхех да обществана хьалхашкара шийй декхар довзар. Даьхен кхела ше бехктокхаме хстар, обществана ше эшилга хар, кхоанарча денах бІубенна хилар.

Юкъарча гІулакха, ерригача коллективо толам баккхара йоакхо яр хьагучадоал советски наьха башха-дикача оамалашка. Социалистически Къахьегама Турпал. Ш. Хаджиев болх беш вар СМУ-4. Цун бригада хьалхе лелаеш яр. Цо дийхар СМУ-2 эггара тІехьаюсача бригале ше бригадирал вохийтилга. ХІанз гІишлошъеча Хаджиева бригала доаха толамаш вайна дика довзаш да. Е хьаэцаргъя вай Грозненски ремонтно-механически заводера Янгулатова Надежда Константиновна. Сварочни участке болх беш йолчара ше раьза а хинна тІехьаюсача механо-сборочни цехе балха яхар из. Йизза бокъо а йолаш ала йиш я Ш. Хаджиева, Н. К. Янгулатовас даьри уж санна бІаьш болча кхычар дери социализмо хьакхелла, советски социалистически вахара хьисап къаьгга хьахьокхаш дола масал да. Из тайпа дег тІара доагІа, хьаьнала гІулакх капиталистически мехкашка лаха хала да.

Советски вахара хьисапах доаллаш да къахьегама нах цхьатарра бокъо йолаш, вІаши цхьана гІулакхаш лелалар, гІо дар, хьаллацар, доттагІал, вошал долаш хилар. Цу гІулакхаша вІашагІтох тайп-тайпарча классайи социальни группайи нах, тайп-тайпара къамаши народностеши.

Л. И. Брежнева Москве Бауманск хоржамий округа харжархошта хьалхашка 1974 шера ше къамаьл деш аьннад: «ХІара сага лоархІаме да общества кхыча членашта нийсса бокъо йолаш ше хилар, нийсхон, лархІара гІулакх массаза а шийца леладергхиларах, паччахьалкхено йоакхо, коллективо шийна гІо дергхиларах а хьаллоацаргхиларах а тийша хилар. ХІара саг шийн кхоаненах, шийн берий дикача кхоаненах тийша хила ловш ва. Вайцига хьакхелла да уж социальни эшараш Іалашдара хьалаш. Из социализмана карагІдаьнна доккха хІама да... Из лоаде а алсамдаха а деза вай кхыдола дерриге общественни рузкъаш санна».

ХІама хьакхолла, дикагІдар дІадоладеш хилар улл къахьегамхой социалистически яхьа, къахьегамца коммунистически уйла хилара ларде.

Цунна дола тешал деший грозненски химикашеи Шелковской районерча лаьтта леладераш «ХІара балха денна — дикала Знак!». «ХІара кхайна — дикала Знак!» яхача девизагІа дІайолаяь яхь. Промышленни предприятей коллективаша, юрташкарча къахьегамхоша шерра хьаллаьцача цу боламах даьнна беркат вайна гуш да. Республика промышленносто кхоачашъяьй продукци йохкара итт бетта план, хІаьта юрта боахаме къахьегараша ханал хьалха кхоачашдир ялат, комсаш, коартолаш, сом паччахьалкхенга бохкара тІаийца хинна доккхагІдола социалистически декхараш.

Хьалха латтача советски нахах, цар вахара хьисапах доахк башха-дика гІулакаш — дерригa низаш дІалуш халкъа гІулакх делга, социалистически Даьхен сий лакхделга.

Кхычарга дика кхаьчача дог гІоздалар, во деча улув дІа а этта из декъар советски вахара хьисапах дІакъаста йиш йоаца хІама да. Из вайна гучадаьлар дукха ха йоацаш республике мохк аьгача. Шоашта из дІа ма-хеззанге а кхы ца говш сиха вайна гІо де баьхкар вежарашха йолча автономни республикашкара, областашкара нах. Мах боацаш дукха материалаш, пхьегІаш, кхыйола хІамаш ера зе хиннача наха дІаекъа, деха гІирсаш юхаметтаоттаде, кердадараш хьалде проекташ оттайир. Партеи правительстваи республикана хьожайир дукха гІишлошъю материалаш, мохк агарах зенаш хиннача бахача наха новкъостал дара ахча. Из тайпа гІулакх капиталистически мехка халкъашта юкъе, бахача нахаи паччахьалкхением юкъе хинна а долаш а дац.

Нахацара гІулакхаш дог-цІена леладар, дегІаца эхьэздел доаллаш хилар, къаьстта кхалнахах, берех, къоаноех дог лазаш хилар, сага сий деш хилар — уж да дІахо советски вахара хьисап белгалдоахараш.

Советски нах интернационалисташ ба. Цар ма-могга хьаллоац эксплуатацена духьала, кортамукъал, паргІато, шоай лоІамагІа хилара тІехьа къовсам лоаттабеш дола халкъаш.

Вай вахара дуккхача масалаша хьахьокх идейни тешам беннеи сакхетам болеи советски нах дегІаденача социалистически вахара хьисапа гІулакхаш доахкаш хилар. Долче, лакха коммунистически уйлаш йолаш, политически сакхетам болаш бола нах вайна юкъе дукхагІа ме хул кхы а дукхагІа гучадуврга советски вахара хьисапах доахка гІулакхаш, кхоанарча денах бІубенна волаш ерригача обществаца цхьана иразе вахар хьакхоллача, коммунизм хьалъеча шийгара доагІа дакъа лоацаргда хІара саго.

Цунна дола хьалаш хьакхолл сийлахь-воккхача Ленина хьийхача новкъа советски халкъ дугача Коммунистически парте.

Нов. Е. П. МАТВЕЕВНА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Республика халкъа боахаме дуккхача шерашка беркате болх барахи ваьча дийнахьа денз шовзткъе итт шу дизарца дувзаденнеи Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла нов. Матвеев Евгений Петровига—Нохч-ГІалгІай АССР хьун боахама управлене начальника.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
17 ноябрь, 1976 шу.

РСФСР писателаш—Нохч-ГІалгІайчене

Нохч-ГІалгІайчен культурни вахаре йоккха собити я РСФСР писателий Союза правлене секретариата выездной заседани вай республика столице елга. Цо цІаьхка а хьахьокх вай парте ленински къаман политика леррагІа чакхйоахилга, дерригача халкъий литература цхьатарра дегІадоаладара цо цахаддаш йоакхо елга.

Укх деношка вай республике ба берригача мехка боззаш бола, цІи хеза писателаш, поэташ, критикаш. Царна юкъе ва Сергей Михалков, Геннадий Семенихин, Даниил Гранин, Антонина Коптяева, Расул Гамзатов, Кайсын Кулиев, Давид Кугультинов, Виль Липатов, Сергей Орлов, Виктор Боков, Георгий Ладонщиков, кхыбараш а.

Российски Федераце писателаш, поэташ, переводчикаш, критикаш, издателаш, журналисташ самардийнахьа безаме тІаийцар Грозне заводий болхлоша, юртбоахама къахьегамхоша. Цох лаьца дувц тахан оаха кепатохача материалаша.

Вайцига баьхкача хьаьший цхьайола произведенеш еша, йиш я «Сердало» газета йиъ лагІча оагІо тІа.

СИЙЛЕН ЗАМАННА—СИЙЛЕН ПРОИЗВЕДЕНЕШ

СУРТА ТІА: заседаней перерыв йолча хана. Писатель Виль Липатови (аьттехьарвар) Паччахьалкхен преме лауреат, Черсий-Балкхаройчен халкъа поэт Кайсын Кулиеви (юкъе латтар) шоайла къамаьл деш ба.

И. ПЛИЕВА сурт.

Дицлургдоаца вІашагІкхетараш

ГРОЗНЫЙ. СССР хьаянь 50 шу дизара цІерагІча химически завода болхлой болча хьоашалгІа баьхкабар РСФСР писателий Союза правлене председатель С. В. Михалков, правлене консультант, поэт Георгий Ладонщиков, Адыгеера поэт К. Жанэ, Нохч-ГІалгІай АССР писателий Союза правлене председатель Раиса Ахматова, «Литературная Россия» яхача еженедельника фотокорреспондент Виктор Шагов.

Писателашта завода историех, цун таханарча гІулакхех дийцар фусамдаьша. Цул тІехьагІа писателаш хилар № 16 а № 7 а йолча цехашка. Сарахьа культура Дворце химикашца вІашагІкхийтар писателаш.

Теркам тІаозаш дар Сергей Владимировича даь къамаьл. Цо дийцар Россе литературни вахарах, халкъа вахаречa писятела боккхача лоархІамах. Лоаца аьлча, книжкаш дешаращца писатель вІашагІкхетар, харжархоща Сергей Владимировича хула вІашагІкхетараш а санна геттара безаме, дагардар долчча тайпара дІа-юха оалаш чакхдаьлар. ХІаьта наха дувца шортта хІама долаш ва Сергей Владимирович. Цунна тІалатташ Іалаьмате дукха гІулакхаш да (из ва Российски писательски организаце правлене председатель, СССР Лакхехьарча Совета депутат, «Фитиль» яхача Еррнгсоюзни сатирически журнала керттера редактор). Сергей Владимировича дукха йоазош ду бераштa а боккхагІчарна а лаьрхІа. «Мурзилка» яха цхьа журнал арадалац цун стихаш йоацаш. Мехка театраша увттаю цо язъяь «Чоп», «ТІоаpа тохар» яха сатирически пьесаш. Язъяьй керда драматически комеди. С. Михалкова дукха къахьег кинона лаьрхІа. Дуккхача наха довзаш да «Боча кІаьнк», «Паровозах жІали хувц аз», «Космически никъ бар» яха фильмаш. Цо дакъа а лоацаш сценареш язъяьй кхыча кинофильмай а.

Наха чІоагІа дукха езача искусствана — кинона лаьрхІа къахьегаш ба Михалкова берригa дезал. ВоккхагІвола воІ кинорежиссер ва, зІамагІвар кино доаккхаш а цига тайп-тайпара ролаш ловзаеш а ва, хІаьта сесаг иллеш яздеш я.

Гулбеннараша дехарах С. Михалкова йийшар цхьайола баснеш.

Цул тІехьагІа къамаьл дир адыгейски поэта К. Жанэс. Цо дийцар Россе дерригача халкъашта юкъерча доттагІалах, къаман литератураш дегІадоаладара, уж вай мехка бахача берригача наха дІадовзийтара сийлахь-боккхача эрсий метта лоархІамах. Зале хиннараша безаме тІаийцар «Эрсий мотт», «Лоаляхой», «Безамах бола къовсам» яха цо йийша стихаш.

Химикашта хьалхашка къамаьл а дир шоай стихаш а йийшар Р. Ахматовас, Г. Ладонщикова.

Шоашка дика салаІийтарах, керда хІамаш довзийтарах химикий цІерагІа хьаьшашта баркал аьлар СССР Лакхехьарча Совета депутата, завода аппаратчицас Л. Черкуновас. Цул тІехьагІа тІаэттар эггара чІоагІагІа дог тохадолийташ йола минута: хьаьшашка моаршал хатта даьхкар № 93 йолча детсадера хоза кийчденна химикий бераш. Стихашца дийцар цар шоай иразеча вахарах, шоаш болча хьийхар писателаш. Сергей Владимировича царна елар шоколадаш, шийй автографаш тІайола книжкаш.

* * *

Дуккхача хана денз шоайла бовзаш бола доттагІий дар санна безаме хилар Грозне чакхйоаккхаш латтача РСФСР писателий Союза правлене секретариата выездной заседане дакъа лаца баьхкача литератерий «Электроприбор» завода болхлойи вІашагІкхетар.

Хьаьшашта — прозаикашта, РСФСР писателий Союза правлене секретарашта Н. Е. Шундика, Г. А. Ахуновна, драматургаи прозаикаи Д. И. Темирясвна завода коа наІарашка духьала баьхкача болхлоша бІаргаяйтар шоаш къахьега цехаш, дийцар шоаш арахецача продукцех.

Завода культура Дворце хиннача литературни сайрене къамаьл даьча писателаша белгалдаьккхар вай хапара болхло алхха шийбалха говзал йиза ца Іеш таханарча вахара ерригa оагІонаш йовзаш, политика, экономика, культура дешаш кІоаргга довзаши уж къоастадеча хьинаре дакъа лоацаши саг хилар.

Ишттачарех ба «Электроприбор» болхлой а. Укхаза я ши библиотека, дІа-хьа лела массехк книжни киоск. ДикагІчарех лоархІаш я завода производственни самодеятельность, болхлошта юкъе ба литературни балхаца чам бола нах а. Цудухьа ладувгІарий теркам тІаозаш дар хьаьшаша вай заманхочун сурт-сибат хьакхоллар духьа къахьегача художникa бехктокхамах даь къамаьл.

Цу хьакъехьа белггала ба писатела Н. Е. Шундика вахара а творчески а никъ. Гаьнарча Чукотке ворхІ шера школе бераштa хьехаш хиннав из. Цу юкъа цунна дика дайзад шийн хургболча турпалий вахар, цар лагардараш. Цудухьа наха безаме тІаийцар Чукоткахи цун нахахи дола «Масса сай» яха цун роман.

Советски сага дегІаухаш латта духовни хьашташ диззагІа Іалашдарахи вай заман турпалхочун сурт-сибат хьахьокхарахи корта болаш къамаьл хилар писателийи болхлойи цу вІашагІкхетаре.

* * *

г. НАЗРАНЬ. 23 ноябре Назране доккха цІей дар. Парте райкома хьалхара секретарь С. М. Беков керте а волаш района къахьегамхой йоккха делегаци накъаенаяр безача хьаьшашта, Российски Федераце гІорбаьннача писателашкеи поэташкеи моаршал хаття. Наьсархой болча баьхкабар РСФСР писателий Союза правлене секретарь, «Литературная Россия» яхача еженедельника керттера редактор Ю. Т. Грибов, литературни критик, московски писательски организаце правлене член Г. А. Бровман, поэт В. Ф. Боков, Черсий-Балкхаройчен халкъа поэтесса Т. Зумакулова, «Советская Россия» яхача газета корреспондент А. С. Польский. Царца цхьана вар Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. Х. Боков.

Тухаца-сискалца, кадайча халхаращца хьаьший тІаийцар наьсархоша.

Цул тІехьагІа писателаш хилар тІемеи къахьегамеи сийлен районни музее, хІаьта нахах тІанк аьнна хьалдизача районни культура ЦІагІа къахьегамхоща вІашагІкхетар хилар.

Гулбеннараштa хьалхашка шоай произведенеш йийшар поэташа, писателаша. Царех хІаранена зизаш делар зале хиннараша. Массане а хозахеташ тІаийцар № 1 йолча юкъерча школе дешаягІача Мальсагова Заремас йийша поэта В. Бокова стихаш.

Шоай хьамсарча хьаьшашта совгІаташ делар «Электроинструмент» заводеи трикотажни фабрикаи викалаща.

* * *

УРУС-МАРТАН. Цу дийнахьа урус-мартановцаш болча хьоашалгІа хилар РСФСР писателий Союза правлене секретариата выездной заседани доакъашхой цхьа группа.

Іалхан-Юрта доазон тІа хьамсара хьаьший — РСФСР писателий Союза правлене секретарь, Паччахьалкхен преме лауреат, Калмыке халкъа поэт Д. Кугультинов, Якуте писателий Союза правлене председатель С. Данилов, Дагестанера къона критик К. Султанов, цІи хеза вола переводчик Я. Козловский безаме тІаийцар района кулгалхоша, къахьегамхой викалаша. Хьаьшашца вар КПСС обкома бюро член, КПСС Грозненски горкома хьалхара секретарь Н. И. Семенов.

«Солнечный» яхача совхозе хинначул тІехьагІа, ГІойтІарча культура ЦІагІа РСФСР писателий «Гойтинский» совхоза болхлоща, юртарча интеллигенцеи вІашагІкхетар хилар. Хьаьшаша дийцар вежарашха йолча автономни республикай экономика а культура а дегІакхувлача даьхача толамех, йийшар шоай произведенеш.

Района къахьегамхой цІерагІа хьаьшашта лег тІара баркал а аьлар, цар керда творчески коталонаш яхар ловц ловца а баьккхар КПСС Урус-Мартановски райкома хьалхарча секретара, Социалистически Къахьегама Турпала А. Кагерманова.

* * *

Цу дийнахь Российски Федераце писателаши поэташи хилар Шалински, Шелковской, Грозненски районий къахьегамхой болча.

Профсоюзий гІулакхий шерра программа

ВЦСПС ПЛЕНУМЕРА

23 ноябре ВЦСПС пленум хилар Москве.

Организационни дош дийцар пленумо. Массава раьза а волаш ВЦСПС председателалла хержар Шибаев Алексей Иванович.

КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленума решенешца, КПСС Центральни Комитета Пленуме къамаьл деча хана КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева хьакхайкаьча выводашцеи положенешцеи дувзаденна профсоюзашта хьалхашка этта декхараш дийцар пленумо.

Докладчика—ВЦСПС секретара В. И. Прохорова белгалдаьккхар КПСС ЦК Пленума решенеши новкъоста Л. И. Брежнева къамаьли ерригача партенеи халкъаи боккха теоретически практически лоархІам болаш хилар. Советски профсоюзаша, аьлар цо, уж документаш шоай практически гІулакхий шерра программа санна тІаэц. КПСС ЦК Пленума материалаш халкъа боахама дерригача доакъошка общественни производства эффективности балха дикали лаккхъяр духьа, иттлагІча пятилетка заданеши 1977 шера плани толаме кхоачаши тІехкхоачаши яр духьа лоаттабеча къовсаме наьха политически къахьегамен хьинар дІахо айдара тІаберзабаь профсоюзни организацеша беча берригача организаторски кхетамеи балха ларде яжа еза. Дехабре кийчъяь яла езаш я хІара объединене, предприяте, гІишлон организаце пхе шера планаш. Карарча шера план кхоачашъяра лелама анализ е йоагІа, иттлагІча пятилетка хьалхара шу хьинаре чакхдаккхара низаш тІадерзаде доагІа.

Къаьстта уйла тІаяхийтанза яргьяц белгалдоакх доклада тІа, встречни планаши доккхагІа дола социалистически декхараши кийчдаран тІаэцаран.

ИттлагІча пятилетке лоархІаме декхар оттаду — паччахьалкхен дикала Знак гІалатта изделеш шоза дукхагІа арахеца.

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара даха ма-доагІара накъагІолга хьалха а доахаш йоаржае еза социалистически яхь. Ма-могга хьаллацанза яргьяц дезача ден сийна хІанзле а социалистически декхараш тІаийцача Запорожски ГРЭС-а болхлой, Усть-Илимски гидроэлектростанце коллектива, дукхача кхыча коллективай инициатива. Профсоюзни организацей уйла тІаерзае еза, белгалдоахар пленуме, керттерча, юкъмоттигерча проблемашта, къахьегамхой инициатива ма-могга дегІайоалаяра. Цу гІулакха хьинарегІа пайда эца беза СССР профсоюзий аргІанарча, XVI-ча съезда еча кийчонах.

Доклада тІа а профсоюзни болхлоша, промышленносте, гІишлонашка, транспорте хьалха латтараша даьча къамаьлашка а йоккха моттиг дІалаьцар профсоюзий организаторски кхетамеи болх чІоагІбарца, дерригача халкъа социалистически яхь дІахо йоаржаярца дувзаденнача дешаша.

Дийцача дешах лаьца шерра соцам бир пленумо. Пленуме дакъа лаьцараша парте Центральни Комитета, Политбюрона, КПСС ЦК Генеральни секретара новкъост Л. И. Брежнева дош делар советски профсоюзаша.

Пленумо йийца а йийца чІоагІйир СССР профессиональни союзий бюджети 1977 шера паччахьалкхен социальни страховане бюджети.

Пленума балха юкъе дакъа лаьцар КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС ЦК секретара А. П. Кириленкос, КПСС ЦК секретара И. В. Капитонова.

(ТАСС).

ВЦСПС председатель А. И. Шибаев

1915 шера ваьв Алексей Иванович Шибаев, эрсе, 1940 шера денз КПСС член, лакхара образовани йолаш ва. Болх бе волавеннав ФЗУ школа ученик волаш. Горьковски университет чаккхъяьккхачул тІехьагІа авиационни заводашка инженер - конструктор, цеха начальник, КПСС ЦК парторг, директор волаш болх баьб.

1955 шера А. И. Шибаев хержав КПСС Саратовски обкома шоллагІча секретаралла, 1959 шера — хьалхарча секретаралла. КПСС ЦК член а СССР Лакхехьарча Совета депутат а ва.

Коммунистически партенеи Советски паччахьалкхеннеи хьалхашка доккхий гІулакхаш карагІдувларах А. И. Шибаевна Социалистически Къахьегама Турпала цІи еннай.

(ТАСС).

СОВЕТСКО-РУМЫНСКИ ПЕРЕГОВОРАШ

23-ча ноябре Бухаресте хилар КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежневаи РКП Генеральни секретара, СРР Президента новкъост Н. Чаушескунеи юкъера переговораш.

Безаме, доттагІлен хьале переговораш еш къоастадир дерригача доакъошка советско-румынски гІулакхаш цхьана леладара дешаш.

Къаьстта теркам тІабахийтар партешта юкъера бувзамаш кІоаргдара, шин мехка халкъашта юкъера вежарашха йола отношенеш чІоагІъяра. Шинна а оагІоно белгалдир цу хьакъехьа партийни, паччахьалкхен, общественни делегацеша вІаши визиташ яр, эггара хьалха кулгалхой вІашагІбеттабалар боккха лоархІам болаш долга.

Корта а болаш дийцар дунен халкъашта юкъерча актуальни проблемаех шоашта хетар. Царца дийцар Европе кхерамзле чІоагІъяреи цхьана леладу гІулакхаш дегІадоаладареи дешаш, хІаьта белгалдир Хельсинкера Юххера акт цунна кІал кулгаш яздаьча ерригача паччахьалкхенаша йизза кхоачашъянза яргйоацилга.

Переговорех хьахиннар хургда Л. И. Брежневеи Н. Чаушескуси переговораш ярах долча документа тІа.

Переговорашка дакъа лаьцар:

советски оагІонгахьара — КПСС ЦК Политбюро члена, СССР кхыча мехкашцарча гІулакхий министра А. А. Громыкос, КПСС ЦК секретара К. Ф. Катушева, КПСС ЦК секретара К. У. Черненкос, КПСС ЦК члена, КПСС ЦК Генеральни секретара помощника К. В. Русакова, КПСС ЦК членалла кандидата, КПСС ЦК Генеральни секретара помощника А. М. Александрова, КПСС ЦК члена, СССР кхыча мехкашцарча гІулакхий министра заместитела Н. Н. Родионова, КПСС ЦК члена, ТАСС генеральни директора Л. М. Замятина, КПСС ЦК члена, СРР-ча СССР посоло В. Н. Дрозденкос.

румынски оагІонгахьара — РКП ЦК Политисполкома члена, СРР правительства премьер - министра М. Мэнескус, РКП ЦК Политисполкома члена, СРР Госсовета Председатела заместитела Ш. Войтека, Политисполкома члена, РКП ЦК секретара И. Вердеца, Политисполкома членалла кандидата. РКП ЦК секретара Ш. Андрейс. РКП ЦК секретара А. Дума, РКП ЦК члена, СРР кхыча мехкашцарча гІулакхий министра Д. Маковескус, РКП ЦК члена, РКП Генеральни секретара, СРР Президента советника М. Малица, РКП ЦК члена, РКП Генеральни секретара, СРР Президента советника В. Пунгаия, РКП ЦК члена, РКП Генеральни секретара, СРР Президента советника К. Митяс, РКП ЦК членалла кандидата, СССР-ча СРР посола Г. Бадруса.

(ТАСС).

ЗАМАНЦА ГІА БОАХАШ

РСФСР ПИСАТЕЛИЙ СОЮЗА ПРАВЛЕНЕ СЕКРЕТАРИАТА ВЫЕЗДНОЙ ЗАСЕДАНИ

Доккхача советски литература лоархІаме цхьа дакъа да Къилбаседа Кавказе дахача халкъий къаман литератураш. Уж дегІаахара, цар хьашташ ма-хулла диззагІа кхоачашдара вай сийлахьча Коммунистически парте, эрсий советски литература хаддаза еча йоалкхон кхы цхьаькха а тешал да РСФСР писателий Союза правлене шийн секретариата аргІанара выездной заседани Нохч - ГІалгІайчен столице чакхъяккхар. Цу заседане дувца керттера дош да вай заман сага сурт-сибат Къилбаседа Кавказе дахача къамий литература хьакхоллар.

Селхан Іуйрийна 10 сахьт даьлча КПСС Нохч - ГІалгІай обкома политически дешара ЦІагІа шийн болх дІаболабир заседане. Зале ба советски литература гІорбаьнна говзанчаш: писателаш, поэташ, переводчикаш, критикаш; Адыгея, Дагестана, Къоаршой - Черсийчен, Къилбаседа - ХІирийчен, Черсий - Балкхаройчен, Нохч - ГІалгІайчен, Ростова, Краснодара, Ставропола литератораш, «Советский писатель», «Современник», «Детская литература» яхача издательствай, «Литературное обозрение», «Дон», «Кубань» яхача журналий, «Литературная Россия» яхача газета болхлой.

Халкъий доттагІалах, Къилбаседа Кавказа литературах дІайха дош а оалаш, заседане дакъа лоацараштa хьалхашка латта декхараш белгал а доахаш из къайийллар РСФСР писателий правлене Союза председатела, Социалистически Къахьегама Турпала, СССР Лакхехьарча Совета депутата С. В. Михалкова.

Парте Нохч-ГІалгІай обкома, республика Лакхехьарча Совета Президиумеи Министрий Советеи цІерагІа гулбеннарашка моаршал а хаьтта заседане болх беркате хилар ловш ловца баьккхар Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела Х. Х. Бокова.

«Вай хапарча сага сурт-сибат Къилбаседа Кавказа прозе» яха доклад йир РСФСР писателий Союза правлене секретара Н. Е. Шундика. Цул тІехьагІа къамаьл дир РСФСР писателий Союза правлене секретараша К. Ш. Кулиева, Р. Г. Гамзатова, Д. Н. Кугультинова, Нохч - ГІалгІай АССР писателий Союза правлене председатела Р. С. Ахматовас, поэта - переводчика Я. А. Козловске, «Дон» яхача журнала керттерча редактора А. М. Суичмезова, кхыбараша.

Заседане балха юкъе дакъа лоацаш хилар КПСС Нохч - ГІалгІай обкома шоллагІа секретарь М. Ш. Баматгиреев.

Цу дийнахьа сайрийна В. И. Ленина цІерагІча культура Дворце йоккха литературни сайре хилар.

Тахан шийн болх чакхбоакх РСФСР писателий Союза правлене секретариата выездной заседане.

Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене СМУ-2 дукха гIишлонхой ба хьинаре къа а хьегаш иттлагIча пятилетка хьалхарча шера задании тIайийца социалистически декхараши тIехкхоачашдаь. ХIанз къорен меттазен бараштa 400 моттиг йола клуб хьалъеча къаьстта дика къахьегаш хиларца белгалбаьнна ба каменщикаш Никаева Аламат, бригадир Тагиров Хабиб Жабраилович, Асуев Саид-Хьасан Махмудович, кхыбараш. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа нормаш 130 процент кхоачашъю цар.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) каменщик А. Никаева, бригадир Х. Тагиров, каменщик С-Хь. Асуев.

И. ПЛИЕВА сурт.

ПАРТЕ РАЙКОМИЙ ПЛЕНУМАШКА

КПСС ЦК октябрьски Пленума итогийи районни партийни организаце декхарийи хьакъехьа парте Малгобекски горкома шоллагIча секретара А.-Х. Х. Барахоева парте горкома пленуме яь доклад ювцаш города коммунисташа белгалдаьккхар иттлагIча пятилеткана оттаяьча парте планашта шоаш чIоагIа раьза хилар, уж кхоачашъеча хьинаре дакъа лаца кийча хилар.

КПСС XXV съездо дIадийхарашка хьежжа районе беча организаторски политически балха вчализ йир пленуме хиннараша, гучадаьхар долаш дола кхоачамбоацараш, белгалдир уж дIадахара наькъаш. Къаьстта теркам тIабахийтар парткомий, партбюрой балха стиль эргаьккха тоаяра, кадраш дIаннийсъяра, критикеи самокритикеи дIахо дегIайоаляра, пайданегIа хургболча тайпара чаха юкъера идейно-кхетама болх делабара, КПСС ЦК октябрьски Пленума материалех дикагIа нах дIаккхетабаря, хьалхашка латта декхараш кхоачашде къахьегама коллективаш оарцагIъяхара.

* * *

Парте Ачхой-Мартановски райкома пленуме йийцар КПСС ЦК октябрьски Пленума итогаши районни партийни организаце декхараши. Цу хьакъехьа доклад йир парте райкома хьалхарча секретара А. Т. Харикова.

КПСС ЦК октябрьски Пленум боккха лоархIам болаш йолга белгал а доаккхаш докладчикеи къамаьлаш дайрашеи теркам тIабахийтар Пленума решенеш кхоачашъяра де дезарашта. Цар белгалдаьккхар промышленностеи юрта боахамеи коллективай балха дукхагIа влияни е езаш хилар, оборудованехи машинехи дикагIа пайда а эцаш фондоттадача лакхъе, бедали материалаши дукхагIа кхое езаш хилар. Совхозашкарча коммунистий нийз тIаберзабе беза лаьтта лелададара культура тоаяра, хьайбай продуктивность лакхъяра.

Пленуме дакъа лоацаш хиннараша иштта белгалдир идейно-политически болх тоабара, къахьегама хьинар айдара де дезараш.

* * *

Иштта пленумаш яьй парте Наурски, Шелковски, Грозненски, Надтеречни, Ножай-Юртовски, Советски райкомаша а.

Массава раьза а волаш пленумашка тIайийцача социалисташ тIа бIаргча а йизза а могаю КПСС ЦК октябрьски (1976 ш) Пленума решенеш, цига новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьлацара выводаши положенеши, хIаьта уж кхоачашъе шоаш кийча хилара тешам а белар.

Декхарех дика лоархIабу

ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачаш а еш, планал совгIа 13800 тонн мехкдаьтта даккха, заданел совгIа 105 эзар сома маьха товарни продукци маьхала яккха, къахьегама овсарле лакхъяра задани 1,1 процент лакхъе социалистически декхараш тIайийцадар «Октябрьнефть» НГДУ мехкдаьтташоша. Уж толамца кхоачашдара еррига шоай торонаши кхоачамаши оарцагIдаьккхар цар. Мехкдаьтта ца луш латтача къаьнача фонде дуккхача скважинашта лаьттан кIала капитальни ремонт йир, кислотни обработкаш йир, скважинаша луш дола мехкдаьтта дукхагIа хилийтара чакхъяьхар организационно-технически мероприятеш.

Уж балхаш дарах доккха беркат даьннад. Мехкдаьтта даккхара итт бетта план 102 процент кхоачаш а еш, планагIа лаьрхIачул совгIа цар даьккхад 18820 тонн «Iаьржа дошув». Из хул планал совгIа мехкдаьтта даккхара шера тIайийцача социалистически декхарех лаьрхIа хинначул 5 эзар тонн дукхагIа. Итт бетта заданел совгIа маьхала яьккхай 106 эзар сом мах бола товарни продукци. ХIаьзлехьа шера тIайийцача декхарех лаьрхIачул совгIа маьхала яьккхай цхьа эзар сома маьха товарни продукци.

Къахьегама овсарле лакхъяра шера тIайийца хинна социалистически декхараш тIехкхоачаш а деш итт бетта къахьегама овсарле лакхъяра план 1,7 процент тIехкхоачашъяьй. Из лакхъяра чотах даьккхад планал совгIа мел даьккха мехкдаьтта.

Планал совгIа товарни продукци маьхала яккхарах, мехкдаьтта зехьа ца дойтара тIагIерта къовсам лоаттабарах, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоярах паччахьалкхенна планал совгIа бIаьш эзараш сомаш пайда баьб.

Шера тIайийца социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдара доккха новкъостал дир мехкдаьттеи гази йоахача управлене болхлоша, инженерно-технически болхлоша чакхъяьхача организационно-технически мероприятеша. ДIабахача итт бетта чакхъяьккхар 39 организационно-технически мероприятеш. Цар вIаштIехьдалийтар управленерча скважинаша луш дола мехкдаьтта 235,8 эзар тонн дукхагIа хилийта, 500 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхое.

Управлене доахача къахьегама толамашта юкъе дизза дакъа лаьцад рационализатораша а. Творчески балха тIа хьинаре дакъа лоацаш 127 саг ва цига, царех 62 саг инженерно-технически болхло ва. Цар укх шера кийчъяьй 166 рационализаторски предложени, царех производствана юкъейинхьача 118 рационализаторски предложене паччахьалкхенна шера беш бола пайда 14400 сом да. Из хул шера тIайийцача декхарех бе лаьрхIача пайдал дуккха дукхагIа.

ДикагIболча рационализаторех лоархIаш ва РИТС-1 мехкдаьтта доаха мастер Галбураев Руслан. Цо укх шера кийчъяь производствана юкъейинхьача 4 рационализаторски предложене шера кхо эзар сом пайда бу. Иштта рационализаторски балха тIа дика кайоалаш къахьег тракторно-ремонтни цеха фрезеровщика Кузахметов Адама. Цо кийч а яь производствана юкъейинхьача 5 рационализаторски предложене цхьа эзар сом пайда баьб.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Парте XXV съезда решенеш кхоачашъеш

ДЕГАШ АЙДЕННА КЪАХЬЕГ

Патриотически уйла Iалаьмате чIоагIа айеннай вай автономни республика къахьегача коллективашка.

Де гIертар цаI да — иттлагIча пятилетка планаш кхоачашъеча шоашкара доагIа дакъа юкъедахьар. КПСС XXV съезда, КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленума решенеш, Пленуме новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьлацара положенеши выводаши вахаре кхоачашъяр.

Сийлахь - боккхача Октябра дика толамаш даьха накъаера промышленноста коллективаш. Цар тIехкхоачашйир продукци маьхала яккхара план.

КПСС ЦК октябрьски Пленума соцама, СССР Лаккхехьарча Совета сессе решенешта, КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева дег тIара даькъала дувцаш дайтача письмона жоп луш республика къахьегамхой хьалда лоIам болаш ба иттлагIча пятилетка хьалхарча шера планаши тIайийца социалистически декхараши толамца кхоачашде.

Къаьстта чIоагIа гIадвуташ да Еррисоюзнии Ерригроссийски социалистически яхьашка сийлен моттигаш яьхача къахьегача коллективаш — № 2 йолча гIишлой материалий Грозненски комбината, Ермоловски дахчах хIамаш еча комбината, Г. Ахриева цIерагIча Назрановски «Электроинструмент» завода, кхычар толамаш.

ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера юххера кварIал я чакхйоалаш. ХIанз хIара къахьегача коллектива керттера декхар да даьха толамаш дIачIоагIдар, уж алсамдахар. Из дар КПСС ЦК октябрьски Пленуме парте Центральни Комитета Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева яьхар: «Толам дIачIоагIбар духьа шу дика чакхдаккха деза. Шера дуккхала хьокхамашта а, продукце дикала а, производства эффективноста а итогаш дика хилийта еза, новкъостий».

Л. И. Брежнева уж дешаш республика городашкарчеи юрташкарчеи къахьегамхоша тIайийцад Даьхен бехктокхаме задани а лоархIаш.

Укх шера 25 октябре мухьаш кхахьара шера план кхоачашйир «Грознефть» объединене технологически транспорта Грозненски управлене коллективо, хIаьта Наурски района «Красное знамя» яхача колхоза хьайбаш леладераша рапорт делар паччахьалкхенга шура йоххара шера план кхоачашъярах.

Дика къахьег кхоалагIча квартале РСФСР хьун боахама министерстваи отрасла профсоюза ЦК-и цIе байрахх яьккхача Грозненски механизированни лесхоза коллективо, иштта кхычар.

КПСС ЦК октябрьски Пленуме къамаьл деш Л. И. Брежнева аьлар: «Эффективности дикали бахьан къовсам лоаттабар из да хIара коммунист, хIара партийни организаци бокъонца корта болеи пайданеи йола починаш ма-могга хьаллоацаш а дIайоаржаеш а хила езилга...».

Производства новаторий почин. Мичахьара хьайолалу из, мичара хьахул из? Эггара хьалха из тайша я партийни организаце, коммунистий инициативах. Цунна дола къаьгга тешал да «Красный молот» завода, швейни производственни объединене, «Электроприбор» завода парторганизацей болх. Цу предприятей партийни организацеша лерхI КПСС XXV съезда, КПСС ЦК октябрьски Пленума материалаш Iомаярах хьахулар берригача болхлой хьинар айделга, пятилетка заданеш кхоачашъеча шийгара дакъа юкъедахьа хIаравар гIерташ хилар долга. Из декхар кхоачашду производствана тIахьожам лоаттабеш а, наха юкъе политически кхетамен болх беш а. Цун лоархIам къаьстта боккха ба. ХIаранега дIаккхетадайта деза эффективностен дикален лоархIам участкана, цеха, предприятена хинна ца Iеш берригача мехка а боккха болга. Материальни моральни стимулех пайда эца беза кхом бара тIехьа къовсам лоаттабеш. Укхаза шерра никъ хьабеллалу агитатораштей политинформатораштей.

«Мехка пятилетка — хьа пятилетка», «Сенах латт производства эффективность», «Кхом бар коммунистически хьисап да», «Кхом бар балха моттигера дIадолалу» — уж я цу предприятей бригадашкей участкашкей еча беседай цхьайола темаш. Темаш гайп-тайпара я, бакъда де лерхIар цаI да — парте оттадаь декхараш кхоачашдечара хIаране ший лоархIам бизза кхетабара гIо делга, юкъарча гIулакха толам баккхара бехктокхам айбелга, хьалха латтачар даьхача мулашка кхача хIаранена гIо делга.

«ХIара балха денна — дикала Знак» яхача девизагIа яьржача социалистически яхье хьинаре дакъа а лоацаш «Красный молот» завода администраце, парткома, завкома, комсомола комитета цхьанарча заседане 1976 шера 1-ча апреле чIоагIйир завода ветераний цIерагIча премеех йола положени.

Завода къахьегама ветераний И. Ф. Войцишке, П. И. Булавинцева, В. Г. Иванова, И. С. Медянцевай, И. П. Проточанске цIерагIа йола премеш боахама шера итогех цкъа лу.

Премеш лу дикагIча, къахьегама овсарле, продукце дикал лакхагIа йолча, балха тIа кхом белгеи хьурмат делген Iалашдаьча, встречни социалистически декхараш толаме кхоачашдаьча, рационализаторскии изобретательскии балха юкъе дакъа лоацача, шоай юкъарлешара, экономическии политическии знанеш лакхъеча, къонача болхлошта хьехам гелача, обществении балха юкъе хьинаре дакъа лоацача болхлошта.

Къахьегама ветеранаш хIанз а завода цехашка болх беш хилар чоте йийцача из царца болх беча новкъосташта боккха психологически лоархIам болаш да.

Иштта отта а яь чIоагIъяьй заводе болх баьча Советски Союза Турпалий А. Д. Иодиса, П. Я. Калашникова, И. Н. Поцелуева, Н. В. Рыхлина, Г. В. Тучина цIерагIча премеех йола положени.

Уж премеш лу къахьегаме дикагIа хьокхамаш долча, кагирхой тIема - патриотически уйла йолаш хьалхехьеча хьинаре дакъа лоацача дикагIча болхлошта, инженерно - технически болхлошта, гIулакхерча наха.

Идейно - политически кхетам лучара керттера де лерхIар завода парткома гу идейни хьалкхийна, профессиональни говзал, лакха нравственность йолаш, доши деш дари цаI долаш хила наха гIо дарца.

Сага сакхетам идеологически болхлоша кхетам баларах айбенна Iац. Из хьахул гонахьа мел долчо, вахара хьалаша воздействи ещ. Цудухьа «духхьал» боахама е кхыбола болх хила йиш яц кхетам балар ца доаллаш. ХIаьта коллективана керте латтар гIулакх довзаш хилар партелца вIаши тардеш волча хьахул производственни а кхетам балара а толамаш дукхагIа дахара хьалаш.

Из тайпа гIулакхаш доахкаш ва швейни - производственни объединене генеральни директор Бабаджанов Анатолий Ильич, ВНПО «Союзавтоматстром» опытно - экспериментальни завода директор Торчинов Мурат Муратович, Г. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода директор Мальсагов Арсмака Арсмак, Шелковской района «Коминтерн» колхоза председатель Юшков Николай Александрович, кхыбараш. Бакъда хIанз а пропагандаи агитацеи ерригача формаехи методехи хIанзарча хано дIадехха тайпара пайда эцац вай. Цхьайолча хана партийнии экономически дешар коллективай декхарашца боагIаш бола бувзам болаш леладац. Лекционни пропаганде йоагIаш йола моттиг дIалаьцаяц дикагIа йола опыт дIайоаржаяро.

ХIанз ерригача районашка чакхъювлаш я КПСС ЦК октябрьски Пленума решенеш ювцаш йола партийни комитетий пленумаш. Коммунисташа, республика берригача къахьегамхоша йизза хьал а лоац къоабал а ю Пленума решенеш, новкъоста Л. И. Брежнева къамаьлацара положенеши выводаши тIера ца боалаш вахаре чакхъяхара тIайийю. КарагIдаьннарашка а балха тIарча кхоачамбоацарашка а корта болаш, критически хьожилга да партийни комитеташа тIайийча решенешка керттера дар.

Цу цхьан ханна ткъо эзар агитатор, политинформатор, докладчик, пропагандист, лектор ва республика къахьегамхошта КПСС ЦК октябрьски Пленума решенеш, СССР Лаккхехьарча Совета сессе соцамаш дIадовзийташ. Парте областной комитето республика ерригача районашка яхийтай пропагандистий группаш. Уж хиннай дуккхача юрташка, предприятешка, мехкдаьтта промыслашка, фермашка. Цар ладийгIараштa гIо дир новкъоста Л. И. Брежнева къамаьлацара положенеши выводаши кIоаргагIа кхетае, дийцар иттлагIча пятилетка масштабех, цун хьалхара шу толаме чакхдаккхара къахьегама коллективашта хьалхашка латтача декхарех.

П. МИХАЙЛОВ.

ТХА ХЬИНАР ДОЛА ГIОНЧИЙ

Нохч-ГIалгIайчен болхлой, колхозхой, гIулакхера нах чIоагIа хьинар айденна къахьегаш ба иттлагIа пятилетка Iалаьмате йоккха планаш кхоачашъеш.

Телеэкрана тIа, радио чу гIолла хоалургба Нохч-ГIалгIай АССР балха пха, иттлагIча пятилетка хьалхарча шера къахьегама никъ. Предприятешкара, гIишлошъечара, мехкдаьтта промыслашкара, колхозашкара, совхозашкара хьаух сийлен гIулакхаш дувца хоамаш. Моттигерча вахара дуккха масалаш тIа хьахьокх дерригача къамий къахьегамхой айхха ххотабенна хиларо, вежарашка долча доттагIалон вIаши гIо-дарон экономикен культурен айелта Iалаш мишта ду.

ХIара денна «Кердача хоамашка», телевизионни кердадарашка, «КПСС XXV съезда решенеш — вахаре», «ХIара балха денна — дикала Знак», «Коммунисти хан», «Яхье баьннаб лозлахой», «Юртара вахар», «Социалистически яхьа дневник», «Пятилетка балха никъ» яхача, кхыча передачашка къамаьлаш ду партийни болхлоша, предприятей, учреждений, колхозий, совхозий кулгалхоша, болхлоша, колхозхоша. Цар дувц КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъяра, производства эффективность айяра, арахецача продукце дикал лакхъяра, кхомбара режим лелаяра, къахьегами производствои эргайоахаш товяра тIехьа шоай коллективаша къовсам мишта лоаттабу. Хаьдда масалаш а кхувлаш цар хьахьокх коммунистий авангардни лоархIам.

Парте XXV съезда яьча оттени доклада тIа новкъоста Л. И. Брежнева белгалдир маьхе йола цхьаккха а почин йовргIоацаш, къахьегамхоша дIадоладаь патриотически гIулакхаш массанахьа а дIадоаржадергдола хIама дар лоархIаме хилар. Телевиденеи радиои журналисташ гIерт керда, дикагIа мел дар хьаллаца, моллагIа а маьхе инициатива массанена а дIайовзийта.

КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъеча, экономика а нах кхетамца хьалхобара а дешаш дувцача доккха гIо ду царна болхлойи юртийи корреспонденташа. Радиои телевиденеи массаза а яздеш ва 400 гаргга рабселькор. Пайдане, прогрессивни мел дар дуккхача нахага кхачийта, кхоачамбоацарашца лира къовсам лоаттабергбола хьал оттаде гIерт уж.

ХIара денна моттигерча телевиденеи радиои гIолла чакхъювл рабселькорий итташ материалаш. Журналисташа царца айхха бувзам а лоаттабеш шерра дIадовзийт социалистически яхь мишта лел, хьалха латтарий масал тIа тIехьабусараш Iомабу халонаш ла, къахьегама овсарле айяра кхы тIа а йолаш йола торонаш гучаяха гIо ду.

Болхлойи юртийи корреспонденташа телевиденехи радиохи пайда, эц актуальни дешаш увттадара, доккхий декхараш кхоачашдеча дакъа лаца Iомалу. Дуккхача телевизорашка хьежараштa, радиога ладувгIараштa йовз массаза тхога яздеча болхлойи юртийи корреспондентий — цементни завода болхлочун Аюбова, А. Шериповa цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача завода оператора Демченко, «Электроинструмент» завода токара Эльжаркиева, пенсионера Махитарова, киномеханика Цуева, лора Аушева, электромеханика Сметанина, дуккхача кхычар цIераш. Цар сакъердамеча информацеша, репортажаша, фотографеша гIеттаду общественноста дагадоахка гIулакхаш.

Радио 15 шерал совгIча хана яздеш ва Гудермесера хьехархо Н. А. Волков. Ший заметкаш тIа цо къаьгтаи кхетадергдолаши язду ший мехкахой къахьегама гIулакхех. Кхоачамбоацараш гучадоах цо, кIезига хьаахийтац магнитни лента тIа даь йоазош а.

Радио каст-каста яздеш ва № 10 йолча спецСМУ монтажник Арчаков Iалауддин. Из язде волавенначa хьалхарча хана лоаца хоамаш ухийтар цо, хIаьта 1974 шера рабселькорий курсаш яьхачул тIехьагIа дукхагIа язде ваьлар шийца болх беча новкъостех, гIишлонхой гIулакхех, кхоачамбоацарех.

ДуккхагIча рабселькораша редакцешка теркам тIаозаш дола хоамаш дарал совгIа социалистически яхье шоаш дакъа лоац, дисциплина дика кхоачашъяра дика Iоткъам бу.

Телевиденеи радиои почта йоккха, тайп-тайпара я. 1975 шера телевиденеи радиои комитетага 29 эзар совгIа письмо кхаьтад. 1976 шера 10 бетта 25 эзар гарга. Тхога язду къахьегама толамех, харцахьарча хIамаех, шоашта еза ашараш лаккхар, хилеш дахар дех. Журналисташ гIадбуг письмоша. Къахьегамхой письмоша гIо ду общественносто ювцаргйолаш лоархIаме проблемаш увттае, хьинаре болх бара бIаьш нах юкъеоза. Письмоша каст-каста сакъердаме передачаш е гIо ду тхона. Письмоех пайда эцаро къахьегамхоицара журналистий бувзамаш чIоагIду, цар сий лакхду, аудиторе хьинар айду.

ХIара письмона жоп лу телевиденеи радиои редакцеша. «Тха почта», «Телевизорага хьежачо хетт, критика ю, хьехам тел», «Шун письмошта жоп лу оаха» яха лаьрххIа передачаш ю.

Телевиденеи радиои еррига редакцеш я автораш, эггара хьалха болхлойи юртийи корреспонденташ алсамбахара тIехьа болх беш. Республика цхьайолча йоккхача предприятешкеи стройкашкеи партийни, профсоюзни, комсомольски организацей гIонца рабкорий посташ вIашагIтехай. Царна юкъе ба общественни, пенгазетий, экономически отделий болхлой — шоай предприяте болх дика боаза нах.

ХIара бетта республика городашкеи юрташкеи телевизорашка хьежарийи радиога ладувгIарийи конференцеш ю. Уж конференцеш хьалхе а кийчъю. Бахача нахага дIахайт уж маца, мичахьа хургья. Конференцешка докладаш ю Комитета коллеге членаша, бехктокхамерча болхлоша. Конференце яь заметканеши предложенеши дIахо беча балха тIа теркаме эц. Радиои телевиденеи автораш дукхагIа тIаозара гIо ду дикагIча дувцара, стихай, фотографе конкурсаш яро а.

Шера шозза е кхозза болхлойи юртийи корреспонденташта лаьрхIа арахец памяткаш. Цу тIа дувц телевиденеи радиои сенах лаьца язде деза. КПСС XXV съезд яьннaчул тIехьагIа рабселькорашка яхьийтар теркам малагIча дешашта тIабахийта беза, заметка мишта язъе еза, хьа мича яйта еза хьехам луш памятка.

Телевиденеи радиои комитето вIашагIъехк болхлойи юртийи корреспонденташта лаьрхIа школаш. Цу школашка занятеш хул ворхIбархI бетта. ЛадувгIарашка йовзийт журналистика лардаш, звукозаписа техника Iомаю, царна хьех телевиденеи радиоеи лаьрхIа материалаш вIаштIехь мишта яха еза, мишта язде деза. Школай программаца я телевиденеи радиовещанеи теорехи практикахи йола лекцаш, семинарски занятеш, редакцей практически балха юкъе, телевизионни радиои передачаш кийчъеча дакъа лоацилга. Партийни профсоюзни, комсомольски организацеша могабаь активисташ ба школе хьаийбераш.

Из школа яьккхача дукхачар радиои телевиденеи редакцешца цхьана болх бу, лакхерча дешара заведеней журналистика факультете деша ух, хIаьта цхьабараш Комитета штате болх беш ба.

ДIабахача бетта хьайийлар эргIанара болхлойи юртийи корреспондентий шера лаьрхIа школа. Рабселькорий школе занятеш хургья бетта шозза, сайрийна.

Республикански радиои телевиденеи балха тIа доккха гIо ду общественни редакцеша. Тхо долча вIашагIъелла уж тайпа 12 редакци я. Хьалхе а оттаяьта планегIа юрта боахама болхлоша, юристаша, хьехархоша передачаш кийчъю. Дикка толам боаккхаш болх бу «Iалама доттагIий клуба», «Саг, общество, закон», «02 — ладувгI», «Саг, автомобиль, никъ» яхача общественни редакцеша. Царех дукхагIъяраша болх бу массеэх шу да. Масала, 10 шу совгIа ха я юртбоахама знаней радиошкола болх бу. Цун передачаш хIара бетта кхоалагIча оршот дийнахьа хул. Цу школана керте латт юртбоахама опытни станце директора Iилманна вола заместитель, Iилмай кандидат Н. Н. Николаев. Редколлегена чубоагIа Iилман болхлой, агрономаш, зоотехникаш, НГIАССР юрта бохама министерства болхлой.

«Саг, общество, закон» яхача телевизионни журнала керте латт республика прокурора заместитель А. В. Морозов, «02 — ладувгI» — чурча гIулакхий министерства отдела начальник Р. Э. Жуббе. Цу журналаша а увттаю шоай балха планаш, редколлеге членашта юкъе къоастадаьд хIаране декхар. ХIара журнал арадоалаш хоам бу критически материалех даьчох. Журнала тIара дукхагIйола материалаш телевизорашка хьежарий письмоех язъеш я.

Уж тайпа масалаш кIезига дац. Рабселькораше гIо ду тхона телевиденеи радиои оперативни материалаш кийчъе, музыкальни программаш увттае, кинофильмаш даха, промышленностеи юрта боахамеи къахьегача дикагIчарех очеркаш, зарисовкаш язъе.

КПСС XXV съезда исторически решенеш кхоачашъеча болхлойи юртийи корреспондентий хьинар айдар духьа телевиденеи радиовещанеи Комитето болхлойи юртийи корреспондентий республикански совещани яьй.

Цига дакъа лоацаш 200 совгIа активист вар. «КПСС XXV съезда исторически решенешта пропаганда ечара Нохч-ГIалгIай АССР телевиденеи радиои штате боацача болхлойи юртийи корреспондентий декхарех» доклад яьчул тIехьагIа пренеш хилар.

Рабселькораша — мехотряда начальника, хьажкIаш лелаеча Матаев Берса, КПСС XXV съезда делегата, Социалистически Къахьегама Турпала, гIишлонхой бригадира Ш. М. Хаджиева, «Электроприбор» завода болхлочо Зайцева, юртбоахама Iилмай кандидата Шилякина, Веденски районни радиовещане корреспондента-организатора Селимов Рамзана, Назрановски района радиовещане корреспондента-организатора Муцольговас, кхычар дийцар шоай балха опытах, КПСС XXV съезда исторически решенешта пропаганда яра шоай планех дийцар, кхоачамбоацарашта теркам тIабахийтар.

Нохч-ГIалгIай телевиденеи радиовещанеи журналисташа шоай лоархIаме декхар лерхI КПСС XXV съезда материалаш накага дика дIайовзийтар. Цу балха тIа оаха чIоагIле лувцаргья болхлойи юртийи корреспондентех.

С. ЛАГУТИН,
НГIАССР Министрий Совета телевиденеи радиовещанеи Комитета председатель.

ИНТЕГРАЦЕ ПЯТИЛЕТКА

Социалистически экономически интеграце Комплексни программа тIайийцачул (1971 ш, июль) тIехьагIа дIаяхча юкъагIа СЭВ-а членаш долча мехкий вIаштIехьдаьннад цхьана леладу экономически Iилма-технически гIулакхаш дIахо шердеи кIоаргдеи, къамаи экономикаш айе.

СЭВ членаш долча дерригача мехкаша толаме кхоачашъяьй 1971 — 1975 шерашкара шоай халкъбоахама планаш, хIаьта цу гIулакхо Iалашдаьд бIаьрча хьайийцача цар къамаи доход 36 процент лакхъелга, промышленни продукци 1,5-зза дукхагIа эвахецилга. СЭВ членаш долча мехкашка дукхагIа хьаеча ерригача промышленни продукцех 80 процент гаргга яр хьаелга Iалашдаьд къахьегама овсарле лакхъяра чотах.

Дикка чIоагIъеннай юртбоахама производства материально-технически база. Хаоттама хьалаш аьттув боацаш хиннадолляшехьа а, СЭВ-а членаш долча дукхагIа долча мехкаша 1971 — 1975 шерашка хIара шера юкъера лаьрхIача йоаккхаш хинна юрта боахама еррига продукци хьалхагIа дIадахача пхе шера боарамал 14 процент дукхагIа хилар. Вежарашха долча мехкашка бахача наьха реальни доходаш цхьан сага лоархIаш цу юкъа 29 процент лакхъелар.

Плана белгалонашка хьежача, СЭВ членаш долча мехкаша укх пхе шера а кхы лоха йолийташ лелаергья экономически дегIаахара темпаш. Социалистически мехкаша шоашта хьалхашка оттадеш дола социально-экономически декхараш кхоачашдеча ха-тIа доккхагIа дакъа кхоачалу социалистически экономически интеграцено. Халкъбоахама планаш вIаши ниис а еш кийчъеча хана СЭВ членаш долча мехкаша шоайла лелаю товарооборот укх пхе шера 50 процент совгIа йоккхагIа хилийта лаьрхIад дIаяхача пятилеткаца нийсйича.

Эффективностеи дикалеи пятилетка хиларца белгалйоалаш я иттагIа пятилетка, хIаьта из хьахьекхад халкъбоахама плана тIа а 1990 шерага кхачалца лаьрхIача установкашка а. Дагардеш лаьрхIад 1976 — 1990 шерашка вай мехкага дукха совгIа эшашагIа йоацаш дIадахача пхийтта шера хиннaчул шозза дукхагIа материальнии финансовии ресурсаш хургхилар, хIаьта долче, цунга хьежжа торонаш а йоккхагIа хургья халкъбоахама проблемаш дукха а шерагIа чулоацаргйолча интеграционни процессе.

ИттлагIа пятилетке интеграционни процесса белгалагIа йола лоархIаме оагIув — СЭВ-а членаш долча мехкаша вIаши дага а даьнна цхьа оттаяь 1976 — 1980 шерашка массе оагIорахьара чакхаргйолча. 1975 шера июне СЭВ XXIX сессе къоабалйина интеграционни мероприятеш план кхоачашъяр. Пхе шера интеграционни план кийчъя-планагIа цхьана леладу гIулакхаш дегIадоагIачара керла этап. СЭВ-а членаш долча мехко пхе шера планашца цхьана вIашагIа техай [illegible] кхагIен уж дегIадахарца лоархIамегIен йола юкъара акцеш. Уж кхоачашъергйолча ра бола тешам ба къамани нашка йоагIаш йола материально-технически финансови ресурсаш хьожвеш хилара хаьдла уж кхоачашдергдолчу белгалбари.

СЭВ членаш долча мехкий интеграционни пятилетко [illegible] лоац шера ах миллион цхьа лоза яккха лаьрхIа Усть-Илимски (Малхбоалехьара Сибарге) Хьун промышленни комплекс; Оренбурга районехь (Къулбоахьара Урал) газоконденсат йоалла моттигаш хьаллац СССР Малхбузехьара газонга кхаччалца магистральни газопровод; Кубе никела шорта запасаш караерзоргйолча лаьттагIара [illegible]; Монголе [illegible] комплексно [illegible] 1978 шера болх бергйола Винницера (СССР) Альбертирше (Венгре) [illegible] лакха напряжене йола электролинии хьалъоттар; [illegible] йола йоккхий объединени дакъа лоацача [illegible] долча европейски [illegible] бIарччача электроэнергетически система хьалхаяккхургда.

Укх шера июль бетта хинначу вIаши Экономически цхьаьнатоттара Совета XXX сессе белгалдаьккхар, цхьана леладу гIулакхаш дIахо кIоаргдарен эргадоахаш гоадарех, социалистически экономически интеграци дегIайоаляра Комплексни программах йоахкача торонех вахара боккхача лоархIаме йола СЭВ-а членаш долча мехкий дукха экономически проблемаш цхьана къоастаяра кхы а биззагIа пайда эца йиш йола хьалаш хIанз вIаштIехьдаьнна хилар. Цу гIулакхашка хьежжа кийчъе еза 10 — 15 шера материальни производства лоархIамегIарча доакъошка цхьана гIулакхаш леладара цхьана увттаеш йола программаш. СССР-ан дакъа лоацача СЭВ-а членаш долча кхыча мехкашеи цхьана къа а хьегаш къестаяра йоккхий халкъбоахама проблемаш харжар дуккхача гIулакхашка хьокхаме да. Цо хьахьокх цхьана леладу гIулакхаш бокъонца тоа а денна дIаэтта хилар, керттера социально-экономически Iилма-технически декхараш юкъара хилар.

Боахама проблемаш къоастаяра социалистически мехкий низаш вIашагIтохаро йоккха экономически эффект лу, тоъал дукха капиталовложенеш кхою, моллагIа объект хьалъеш йоаккха ха лоацъю. СЭВ членаш долча мехкаша цу тайпара цхьана леладу гIулакхаш дукхагIа юкъе доаладаьд доагора-энергетически бедалеи доакъошка.

Социалистически содружества мехкаша цхьана леладу гIулакхаш хьахьокхаш дола масал да СЭВ-а членаш долча мехкий «Интертекстильмаш» яхача боахама объединене беш бола болх а. Цу объединене болх бу Болгаре, Венгре, Германски Демократически Республика, Польша, Румыне, СССР, Чехословаке правительствашa яьча соглашенега хьежжа.

Александр БЫКОВ,
экономически Iилмай доктор.

(АПН).

ПИСЬМО КЕПА ТЕХА ДЕЦЕ А...

Город Грозне Калинина поселкерча Даргина цIерагIча № 2 йолча переулке бахача нн. Галаева, Льянова, Дзайтова, Кравченкос, кхычар кулгаш а яздаь письмо дайтадар «Сердало» газета редакцега. Цар дувцачох Даргина цIерагIча № 2 йолча переулке укх шера 31 августа турбаш лелхарах новкъа гIолла Iойолаеннаяр хи кIедж.

Цу хьакъехьа де дезар дехьина даьча дехара укх тайпара жоп дайтад редакцега «Чечингкоммунводоканал» яхача республикански объединене начальника нов. Дзортова:

— Калинина поселкерча Даргина цIерагIча № 2 йолча переулке лийлха хинна магистральни хин турбаш цIена ярашца хийца а хийца хий Iоухаргдоацаш соцадаь. ХIанз лерттIа болх беш я цу переулкагIа баха нах хица Iалашбеш йола водопровод.

ДОШ КХОАЧАШДАЬД

(ПИСЬМОЙ ОБЗОР)

«Мехкдаьтта лохилга толаме лел» аьнна корта болаш да тха штате воацача корреспондента нов. Тищенкос яздаь письмо. «ХІара денна — дикала Знак!» яхача девизагІа шерра социалистически яхь а йоаржаяь мехкдаьтта лохаш я Старогрозненски бурув тохара балхий управлене коллектив.

Масала, Минеральни-I оалаш йолча лекъвча къаьнача скважина пхе километр мара гаьна йоацача Къилбаседехьарча моттиге 5000 метр кІоарга мезозойски тІоанашка мехкдаьтта долга хьахьеккхар коммуниста Шуликин Иван Макаровича кулгалдеча бурув деттача бригадо. Цига «Минеральни-10» яха керда скважина болх бе йолаялийтай цо. ХІаьта цу моттига малхбоалехьа Куприянов Владимира бригадо бурув теха «Минеральни-5» оала скважина дийнахь-бус 150 кубометр совгІа мехкдаьтта доакхаш я.

Теплоэнергетически оборудовани рузкъа кІезигагІа дІадодаши тешамегІа болх беши хилийтара йола предложенеш телаш дукха рационализатораш ба «Грозэнерго» предприятешка, аьнна дІадоладу ший письмо нов. Суруджанца. 130 эзар сом пайда баьб карара шу доладелча денз цар балха юкъейихьача предложенеша.

Рационализаторски балха дикагІъярех лоархІаш я шоллагІча теплоэлектроцентрала, Грозненски объединени ТЭЦ-а №№ 1, 3 йолча электростанцей коллективаш.

«Ши новкъост» аьнна корта болаш да нов. Берсанукаева дайта письмо. Ши новкъост, ши шофер. Цхьан ханна дІаболабеннаб болх бе. Итт шу совгІа хя я цар «Джалка» совхозе болх бу. Цу ерригача хана цхьа авари яьац е пхьаккха бехк хургбола хІама даьдац цар. ХІаьта баркалаш-м дукха а да.

Шоай професси дукха езаш, балха говзал лакхъеш, керда техника Іомаеши цунга дика хьожаши болча наха совгІаташ телга традици а хинна дІадахал тха совхозе. Цхьа шу хьалха тха совхозо хьанийцар цІена грузовой 2 автомашина. Хамидов Докигеи Хясмагомедов Гуржихьагеи дІаяла лаьрхІар уж.

Заманкульски бурув деттарий коллективе сийдеш ва газоэлектросварщик Костоев Ахьмада Махьмад, аьнна дІадоладу ший письмо нов. Шерпилова. ХІа-аьннача кийча хила везаш я 16 шу хьалха денз укхаза болх беш хьавоагІача Махьмада професси. Дийнахьа болх баь чувахача хийла бийсана гІоттаваь сварка е юхавоалаваьа коммунистически къахьегама ударник.

Ахчан совгІаташца, Сийлен грамоташца каст-каста белгалвоах из Карабулакски УБР-а кулгалхоша. ХІаьта соахка къахьегама сийлен III степена орден елар Махьмада.

«Октябра хьалхарча вахте» аьнна корта болаш Гудермесерча тха штате воацача корреспондента нов. Золина дайта письмо а производстве хьалхле леласрашта карагІдуяла дика гІулакхаш дувцаш да. Шерра социалистически яхь а йоаржаяь къахьегаш я Гудермесски медицински инструментий завода коллектив. Цудухьа ханал дикка хьалха кхоачашъяьй 10 бетта план. 1977 шера февраль бетта чотах хІанз къахьегаш ба укхазарча кузнечно-прессови цехера аьшка пхьараш Маазов Махьмад, Кадиров Алаудин, шаждачник Магомадов Рукъман, прессовщица Кучеряева Нина, кхыбараш.

«Грознефть» объединене буровойи промыслови оборудоваией ремонтно-механически база болхлошта карагІдувлача дикача гІулакхех язду нов. Лукьянова. Ремонт яра балхий темпаш цахаддаш дегІайоалаеш технико-экономически хьокхамаш а дикдалийтац цар.

104 процент кхоачашъяьй продукцена реализаци яра 10 бетта план. Планаца нийсдича 8 процент дегІаеняй къахьегама овсарле, ремонт ярга дІадолар 6.1 процент лохденнад. Уж толамаш доахача хьалхара моттиг яьккхар коммуниста Дремлюга Юрс кулгалдеча № 2 йолча ремонтно-механически цеха коллективо. Укхаза белгалбаьнна дика къахьегаш ба токараш Дарвин Анатолий, Иванов Александр, Колесников Виктор, сварщикаш Энгилоев Саварбек, Мазур Виктор, кхыбараш.

«ХІара балха денна — дикала Знак!» яхача Грозненски химикий девизо дегаш ураоттадаьча «Сунжанефть» мехкдаьттахоша 10 бетта план 25 октябре кхоачашъе дош деннадар, аьнна ший письмо тІа белгалдоах тха штате воацача корреспондента нов. Бакалюка. ХІаьта цар из толамца кхоачаш а дир.

Иштта балха ха кІезигагІа йоаяра, кердача техникахи технологехи дикагІа пайда эцара, производства процессашта автоматизаци механизаци яра чотах 1 процент къахьегама овсарле планагІа йоагІачул дІабахача 10 бетта лакхъе а вІаштІехьдаьлар Сунженски мехкдаьттахой.

7358 метр кІоаргденнад Буруни яхача скважине тохаш лаьтта бурув аьнна хоза кхаъ кхаьчар Ленина орден еннача «Грознефть» объединене Грозненски бурув тохара управлене яхаш язду Габаева. 7500 метрга кхача езаш я проектни кІоаргал. Халонех бІу къожаргбоацаш, хьинар долаш я цига бурув тохаш йолча бригада коллектив.

ХІаьта 1960 шера Грозненски мехкдаьтта институт чакх а яьккха бурильщика гІоьчалла, тІаккха бурув тохара мастер волаш болх баь ва цу буровой начальник Шидиев Іумар Зайндинович. Дукха ха йоацаш толамца бурув теха а яьккха эксплуатаце дІаеннай скважина.

«Мехкдаьтта шя кІедж» аьнна корта а болаш дІадоладаьд ший письмо нов. Володина «Сунжанефть» НГДУ чуйоагІача скважинашта ремонт еча цеха коллективо ханал хьалха кхоачашдир дІабахача 10 бетта тІаийца хинна социалистически деккараш. 23 скважина капитальни ремонт е кхийнад цун. ХІаранена графикал шишша ди-бийса хьалха дика ремонт яь баьлар уж № 155, 156 йолча скважинашта.

«Безабенна болх» аьнна корта а болащ Шаьлара письмо дайтад нов. Ахматова. «Пищемаш» заводя слесарно-сборочни цехе электросварщикалла болх беча Рожаев Мохьмада къахьегама сийрда никъ бовзийташ да из. 1966 шера денз укхаза къахьегаш волча Мохьмада ший балха говзал дика караерзаяь хилар, из коммунистически къахьегама ударник хилар, иштта кхыдараш дувц дІахо нов. Ахматова.

Иштта Малгобекски бурув тохара управлене коллективана карагІдьнна дика хІамаш дувцаш да нов. Даскиева редакцега дайта письмо а. Цу тайпара республикерча промышленноста, юрта боахама, кхыча отраслей коллективашта карагІдийнна дика гІулакхаш, кхоачамбоацараш дувцаш укх тІеххьарча хана письмош кхаьчад редакцега.

ШОАЙ ДЕША ДАЙ

Дика хьокхамаш гойташ къахьег иттлагІча пятилетка укх хьалхарча шера Наурски района «Красное знамя» яхача колхоза шурий-товарни ферма хьайбаш леладераша. Иштта, шура яккхареи из пачхахьалкхенга йохкареи укх шерара халкъбоахама план 1 октябрь тІаккхоачаш кхоачашйир цар. Пачхахьалкхенга ехкар 1100 тонн шура, шера халкъбоахама планагІа 1090 тонн йохка езача.

КПСС ЦК октябрьски Пленум хинначул тІехьагІа, цу Пленума соцамаша лог гІоздаьккхача ферма къахьегамхоша шоай торонаш лаьрхІа а лаьрхІа дош делар пачхахьалкхенга планал совгІа кхы а 300 тонн шура йохка. ХІаьта шоаш денна дош толамца кхоачашдеш хьа а боагІа хІанз. Иштта, 22 ноябрь тІаккхоачаш халкъбоахама планал совгІа пачхахьалкхенга ехка шура дукха хІама ца эшаш 200 тонн хилар.

Уж толамаш доахача къаьстта доккха дакъа лаьцар доаркаша Килоева Яхас, Алхазурова Аттас, Гайрбекова Асмарта, Гайрбекова Кхоккас, Цуицаева Айзана, Бахаева Зинас, Джамбетова Заргана, бежа Іуно Азуев Эскархас, кхычар. Ткъаь кхойттанех цхьаь цаІ доярка яц ферме шура яккхара укх шерара план кхоачаш ца еш.

Х. МАГОМЕТОВ.

15 шу да Саидова Кисас «Надтеречный» совхоза шурий-товарни ферме доаркалла болх бу. ХІара шера доахангара шура дукхагІа йоаккхаш къахьег цо. Кисас гІулакх деш 19 сті ба. Соахка хІара Іаттагара 2150 килограмм шура яьккхар доаркас, план 1910 килограмм йолаш. ХІаьта укх шера кхы а дукхагІа шура яккха лерхІ цо доахангара. Ший дош Саидова Кисас кхоачашдергхилар хьахьокх хІара денна йоаккхача шуро. Из гаргга я ший групперча доахангара шура яккхара тІаийца социалистически деккар кхоачашде.

СУРТА ТІА: «Надтеречный» совхоза доарка Саидова Киса.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

СОАХКАРЧУЛ ДУКХАГІА

ИттлагІча пятилетка укх хьалхарча шера хІара кхоабача Іаттагара 2050 килограмм шура яккха социалистически деккар тІаийцадар Шалински района XX партсъезда цІерагІча колхоза шурий-товарни ферма хьайбаш леладераша.

— ЛаьрхІар кхоачашдар духьа ер шу доладеннача хьалхарча деношка денз шерра социалистически яхь яьржар тха ферма доаркашта юкъе, — дувц ферма заведующе коммуниста Рашидов Лом-Іаьлас. — Къаьстта теркам тІабахийтар цар доахан ший ханнахьа кхабара, деттара, цІена леладара. Шоаех еча йоакхонга хьежжа дика шура лу доахана. Дийнахьа хІара кхоабача Іатто юкъера лаьрхІача 8 — 9 килограмм шура лу хІанз. ХІаьта аьхки из хьокхам кхы а лакхагІа бар.

Къаьстта дика болх бу «Знак Почета» орден лелаеча доарка коммуниста А. Ахмадовас. Укх шера хІара кхоабача Іаттагара 2700 килограмм шура яккха социалистически деккар тІаийцадар цо. ХІаьта хІанзле дукха хІама ца эшаш 2800 килограмм шура яьккхай цо хІара кхоабач Іаттагара.

Цул дукха тІехьа ца бусаш болх бу цу ферма доаркаша Джамалдинова Амната, Байсуева ТІауса, Ваидова Рукъаята, Юсупова Заргана. Ахмадовас санна укх шера хІара кхоабача Іаттагара 2700 килограмм шура яккха дош деннадар цар а. ХІаьта лаьрхІар толамца кхоачашдеш хьа а боагІа хІанз. Иштта, Джамалдиновас — 2770 килограмм, Байсуевас 2720 килограмм, Ваидовас — 2550 килограмм, Юсуповас — 2500 килограмм шура яьккхай хІанзле хІара кхоабача Іаттагара.

Лакхе цІераш яьхача а уж санна шоай деккараш дика кхоачашдеш хьабоагІача кхыча доаркаша а доахача толамаша шеко йоацаш йиш хулийтаргья ферма коллективага шура яккхареи из пачхахьалкхенга йохкареи укх шерара халкъа боахама план дикка тІехкхоачашъе.

ЯлхайттіалагІа ноябрь тІаккхоачаш пачхахьалкхенга 667 тонн шура ехкай ферма коллективо. Из я соахка цу юкъа пачхахьалкхенга ехка хинначул 59 тонн дукхагІа. ХІаьта халкъа боахама планагІа укх шера 710 тонн шура йохка езаш ба ферма къахьегамхой. ХІанз санна хьинаре дІахо а болх бой пачхахьалкхенга шура йохкара халкъа боахама план декабрь бетта хьалхарча деношка кхоачашъе карагІдаргда XX партсъезда цІерагІча колхоза шурий-товарни ферма хьайбаш леладерашта.

ИттлагІа пятилетка — дикала пятилетка хилара тарра, йоаккха шура хьаьна, цІена хилийтара къаьстта теркам тІабохийт ферме. Бож беттача хана пайда эцаш бола гІирс цІена лелабу. Юхе хІама ца юташ цІена хьайоаккх доахангара шура.

З. ХИЗРИЕВ.

ГІОМАРА АРЕНАШКА— ДОАКЪАРА ДИКА КХОАЧАМ ХИЛИЙТА

Нохч - ГІалгІайчене йоккхий торонаш я юртбоахама продукташ кхы а дукхагІа хилийта, къаьстта а хьайбашкара йоаля продукташ. ХІаьта уж дукхагІа яха йиш я гІомара лаьттах комплексни пайда эцарах.

Нохч-ГІалгІай АССР Тийркацара гІомара лаьтта 335 эзар гектар да. Из хул республикерча дерригача лаьттах 17 процент. ХІаьта цига йоккхий торонаш я исхале тха доаккха жа кхабаран цар продуктивность хаддаңа лакхъяран. Бакъда, укх тІеххьарча 30—35 шера цига цхьан гектара тІа эри тІайоала буц 4—5 центнер хинначара 0,5—1 центнерга кхоачаш кІезигъеннай. Цун бахьан да лаьттана эрози ца хилийтара духьалара гІулакхаш ца дар, лаьтта лорадергдолаш севообороташ ца яр, даьгІенаши цонаши товергйола гІулакхаш ца дар, даьгІенийи цонийи севообороташ ца хилар.

Тийрка йистерча гІомара лаьтта цхьан гектара тІа яьннача баьца тІа бІарччача ахкана 0,42 устагІа боажабе мегаргба, вешта аьлча, боарамал кхоззе дукхагІа. ХІаьта цхьадолча боахамашка кхы а дукхагІа хул из.

Тийркацеи Кумскии долча лаьтташка цигарча почвенно-климатически хьалаша даьгІенаш тІа буц хилийтац бІаьстин гурахьеи мара. Цу лаьтташка хьайбашта даа доакъар хилар тийша да догІа делхарах. Уж даьгІенаш дуккха а тайп-тайпара баьцаш йолаш яле а, царех дуккха а дукхагІъяраш хьеккача бекъача михон эттача йоккхача йІовхалои йокъаю юнь бетта юхе, хІаьта цхьараш кхы дегІа ца йоагІаш совц. Уж дегІаахa йолалу тІаккха гурахьа догІаш делха доладелча, йІовхал лаьгІъелча.

Цу бахьанех хий ца дехкача лаьттарча доакъарах хьайбаш шин-кхаь бетта мара Іалашдулац. Нагахьа санна даьгІенех нийса пайда эцаш хилча уж доакъарца Іалашде йиш хургъяр 7 бетта.

Фу де деза из дара?

ДаьгІенашкеи цонашкеи доакъар хилийтара эггара хьалха эшар хий да. Бакъда теркала ца деш дита даьгІац йоачаша дер а. Тийркацарча гІумарашка мелиораци яра лоархІаме гІулакх да цига тайп-тайпара гаьнаш йогІар а. Дом а хьсбеш хьеккача михах юртабоахама культураш йокъа ца йолийташ лораю цар, микроклимат тоаю, цу культурай хьувкъам 20—25 процент лакхбу. ХІаьта цу гаьнашта юкъе хьайбаша салаІар бахьан долаш къона хьайбаш ца долийташ 15 процент кІалхардоал, тха 9—12 процент дукхагІа доаккх, дулх 18 процент тІакхет. Уж гаьнаш дІайогІарга, хьалкхеерга башха дукха хІама дІадодац. Царех боккха пайда а боал. Цудухьа массанахьа дІайогІа йоагІа уж. ТІаккха Тийркацарча гІумарашка гаьнаш дІайоагІа еза, хІаьта фермашта юхерча даьгІенашка а кхашка а хьун оасаш хилийта деза.

Тийркацарча гІумарашка доакъара база вІаштІехьаяккхара боккха лоархІам болаш я даьгІений оборот. Жа Іуй я шоашта тІачІоагІъяь Іулаш доажадеш йола участкаш. ХІара денна цар цхьан участке доажаду жа, халдаңа юар цхьа буц я цар. Из бахьан долаш ца юаш йола буц дукха тІайоал, цо толхаю баьций ботанически состав, я мегаргйола баьцаш кІалъют, кІезигъю.

Из ца хилийтара жа доажаде деза цар цкъа буц йиачара кхычахьа а дугаш. Из дара юкъ-юкъе мукъа йита еза жа даьжа моттигаш. Из кхоачашхургда даьгІенех цу тайпара массехк шера пайда ийцача. ХІаьта хІара шера даьгІенашка буц дІас а еза.

Нохч - ГІалгІай АССР аренашка йолча даьгІенашкара моша доакъар, лаккхехьа махьоадара, 60—80 дийнахьа мара тоъац, цул тІехьагІа йокъаенна буц яа езаш хул хьайбаш. Цо лохъю цар продуктивность.

Хьайбаш доакъарца Іалашдара боккха лоархІам болаш я моша конвейер. Из хьаю лаьрхІа доакъарий баьцаш дІаерца. ХІаьта дІаюш йола баьцаш хила еза лаьттанга а, цхьан лоархІама къоастаяьча участкага а хьежжа. Иштта дІас могаю ялата бобови баьцаш. Хьайбай доакъара рационе хилаза ярьяц ялата-бобови а, иштта кхыйола а баьцаш. Жа Іалама даьгІенашка доажаличa бакъахьа да, хІаня аьлча цар шера массе а сезонашка дикагІа пайда эи ерригача баьцех. Искусственни даьгІеняй цхьан гектара тІа 20 устагІа боажабе йиш я. ХІаьта Іалама даьгІений цхьан гектара тІа 1—2 мара боажабулургбац. Цу шинна а даьгІенашка аргІ-аргІа жа доажадаро йиш хулийт жа мошача баьцаца дикагІа Іалашде, царгара дукхагІа дулхи тхаи даккха, йІаьххача хана жех из пайда баккха а.

ДаьгІенаш тІера а овлангара а тоаяра тІаберзабаь боахамаша беш бола болх юхаувз гІомараш йолча лаьттана обработка яра, лаьтта лорадара приемегІа йола рекомендацеш ца хиларо. Лаьттана хулача эрозена духьал деча гІулакхий комплекса хилаза даргдоаца хІама да лакхехьа дийнача тайпара гаьнаш дІайогІар.

Республика аренашкарча лаьттах 65 процент хула даьгІенаш чІоагтІа йохаяь я, 13 процент гІомаро йикъа, 80 процент оасарен дохьаж доаладачен баьцаша дІалаьца я.

Буц ледара, нийлха, лоха тІайоалача, баьца овлаш кІезига доахкача лаьттара даьгІенаш тІера тоае еза. Цига дІае еза доакъарийна геттара дика йола баьцаш: житняк, донник, прутняк. Геттара дика ба гІум ца хьуйташ чІоагІъеш бола кен. Из кулгашца даьгІенашка дІатесса беза, цул тІехьагІа жа Іул тІагІолла чакх а дувлийташ, фийгаш лаьттагІа а дохийташ.

Доакъара кІезига пайдане, во йиш йола, дохьаж доалла баьцаш йола, баьца овланца тоъал чІоагІденнача лаьттан тІара даьгІенаш овлангара тоае еза. Цу даьгІенашка кІалха йола уж во баьцаш дІайийнача, цкъа дІайийча дуккхача шерашка хулаш йолча баьцашца хувца еза. ДаьгІенаш овлангара тоаеча Нохч-ГІалгІай юрта боахама опытни станце лаьттана плоскорезни обработка елга мара могадац. Овлаш тедаш, мелдеш, иштта йохаеш йола буц хьатІа ца йоалийтача КПГ-250, КПП-2.2 яхача а кхыча а плоскорезашца де мегаргда из гІулакх. ХІаьта из деш баьца овлаш чукхаьча лаьтта цамца доаккх, дІайийна баьцаш дукхагІа тІайоал, чІоагІа хьеккача михехи дувлача дуІехи лора а ю. БІаьсти дом а айбеш хьувш долча дуІехи михехи лора а ю. БІаьсти дом а айбеш хьувш долча дуІех тІадаьнна зІийргаш лорадара, бІаьсти цкъа дІайийча дуккхача шерашка хулача баьцашца даьгІенаш тоаеча хана, плоскорезни обработка е могаду сентябрь бетта гурахь рожь дІадувча хана (цхьа метр оаса рожь був, цуч тІеххьа метр шорал долаш дуккхача шерашка тІаювла баьцаш дІаюв, иштта дІахо а). ХІаьта бІаьсти дерригача лаьттан тІа дІаюв цкъа дІайича дуккхача шерашка хулаш йола баьцаш. ДаьгІенаш овлангара тоаяра дІаюв СибаресІареи арени житняк, гІомар тІа йоала прутняк, сигала бесареи ІажагІеи люцерна, луковични мятлик, каспийски ІажагІеи донник, эспарцет.

Буц дІайийнача даьгІенашка жа доажаде доладалехь эггара хьалхарча аргІанна юха хьатІаяргйолча баьца лоархІам бе беза. Вегетаце юххьанцарча фазашка кІезигагІа доажаду жа отава хилийтар духьа, буц эггара дукхагІа юийт вегетаце тІеххьарча фазашка. Ка болча баьца тІа жа доажадеш из 3—5 сантиметрал лохагІа хила йиш яц, хІаьта бобови яраш — 8 — 10 сантиметрал. Буц дика тІаяьннача хана Іул долччахьа латташе а хьайбаш хьалдузаргда сиха. Іул доажадеш ши саг хила веза: хьалха довла гІертараш юхасецадеш Іула хьалхеи тІехьадусараш Іула дІатІалехкаш Іула тІехьеи.

ХІанз укх сахьата Тийркацарча гІумараш йолча даьгІенех 85 процент хьем боацаш тоае езаш я. Жегара шоашка доход кхаьчача боахамаша йоагІаш йола терко яц даьгІенаш меттаоттаяра. Ерригача участке жа дажжаше а царга кхоачамбалла яа буц кхачац. Цудухьа вІаштІехьдалац цхьайолча участкашка салаІийта, даьгІенаш тІереи овлангареи тоаеш болх бе. ХІаьта даьгІенаш тоаелга юхаувзарех лоархІаме цхьа хІама да дуккхача шерашкеи цхьаи шераи хулача баьций дІадув фу ца тоъаш хилар. Шоаш долча лаьттара даьгІенаш дерригача боахамашеи организацешеи лораергйолаш хІама данза даргдац.

Тайп-тайпарча бахьанашца йохаю даьгІенаш. Дуккхача шерашка дуккхача артезиански скважинашкара дийнахьа а бус а хьаухача хиво лаьттан йоккхача участкашка ушалаш увттаю, хІаьта иштта хьаухача хин запасаш кхоачалу.

Тиркацара гІомара аренаш республика хьайбай бокъонца йола база а хинна дІаоттa еза, цудухьа даьгІенаш йохаеш йола процессаш юхасоцаергйолаш укх гаргарча хана дуккха балхаш де деза. ДаьгІенаш юхаметта оттаяри тоаяри хьайбашта чІоагІа доакъара база хулийтаргйола гІулакх да. Из гІулакх кхоачашдар партийни боахамеи органашта, опытни станцешта, Шелковски Наурски районий совхозаштеи колхозаштеи хьалхашка латта деккар да.

М. ДЗАУРОВ.
Нохч - ГІалгІай юрта боахама опытни станце воккхагІвола Іилма сотрудник.

Доазол дехьара

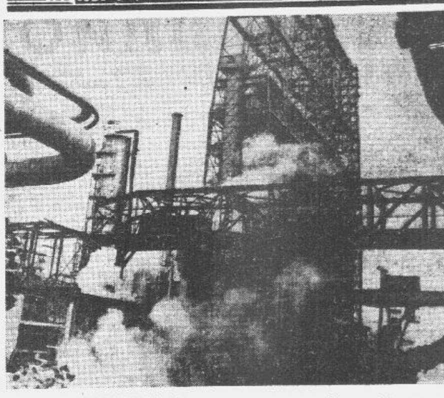

Социализм хьалъеча шерашка чІоагІІа дегІаенай Румыне химически промышленность. Боккха лоархІам болаш да из хьаечеи дегІайоалаечен Советски Союзо даь вежарашха дола новкъостал.

СУРТА ТІА: Брази яхачара мехкдаьттахимически комбинат.

Аджерпресс — ТАСС сурт.

«ДЖЕРДАП-П» ДІАЙОЛАЕШ Я

Ширача замалахьарча римляпаша шин даькъа декъаш хинад Дунай — из долалуччара денз Джердап («Аьшка коанаІараш») оалаш Карпаташ хоада а деш готталуча кхаччалца цун цІи Истер хинай, хІаьта Аьшка коанаІарашкара Іаьржача фордага кхаччалца из Данубиус е Дунай хинад.

ХІанз йолаш яц хьалха Дунай лоамашта юкъе гІолла хьийдда доагІача хинна «Аьшка коанаІараш». Укхаза хьаяьй плотина, 200 километр дІалаьцай йоккхача водохранилищас.

1964 шерре а социалистически кхаь мехко — СССР-о, Югославе, Румыне «Джердап-П» яха йоккха гидроэнергетически кемаш лелей система хьаеш вІашагІтехар шоай низаш. БархІ европейски пачхахьалкхено, царех ялх социалистически я — СССР, Болгари, Румыни, Югослави, Венгри, ЧССР, хІара шера 50—60 миллион тонн мухь дІа-хьа кхухь Дуная тІа гІолла. Система Румынеи Югославеи кара я.

Гидроэлектростанце шин даькъа лаьрхІа ерррига а 12 гидроагрегата проект оттаяьй СССР-е. Ленинградски болхлоша хьаяьй нийс турбинеи ялх генератори. Советски проектах, вай специалисташа дакъа а лоацаш, Румыне хьайир кхо турбинеи кхо генератори, иштта кхо генератор хьайир Югославе, Загребе Раде Кончара цІерагІча заводе.

Сона дика дагадоагІа 1972 шера майски хоза ди, румынски югославски оагІонашкахьа байракхащеи зизашцеи кийчъяьча плотина юххе гулбеннача эзараш болча гІишлошъерий гІадбахар.

Диъ шу да «Джердапе» турбинаша болх бу. Цигара гаьна Югославе Іочуяхай электропередача лини. Дукха хьалъяьй кхыйола энергообъекташ а. ХІанз бІарчча цаІ бола «Энергетически гом» хьабара балхаш деш да. ХІаьта Экономически ВІаши гІо дара Советерча СФРЮ постоянни комиссе сона дийцар Югославе БІарчча цаІ йолча энергетически системе СЭВ мехкаша-доакъашхоша дакъа лацара боккха теркам тІабохийт аьнна.

ДегІаухача промышленноста электроэнерги ца тоъар бахьан долаш из кхыча мехкашкара ийе езаш хул. Цудухьа «Джердап-П» яха керда гидроузел хьаяр чІоагІІа эшаш да. Из юха а, Советски Союзо дакъа а лоацаш, цхьана еш йола югославо-румынски гІишло хургья. Советски проектни организацеша кийч а я СССР-ера оборудовани лоаттаяра предложенеш сихай.

ПроектагІа «Джердап-І» яхачара 80 километр лохехьа ши электростанци а йолаш цхьаькха цхьа плотина ергйолаш я — румынски югославски оагІонашкахьа бархІ-бархІ гидротурбина а йолаш. Цар юкъара низ 432 эзар киловатт хургба.

ГІишлон балхаш укх шера дІадоладергда, хІаьта дерригаш а ворхІ шера чакхдаха лаьрхІад уж. ХІанз хий «Джердап-І» яхача плотина тІа «болх а бий» шортта дІахо дола. ХІаьта «Джердап-П» хьалйича цхьан гидроэлектростанцегара вокханга кхаччалца хургйолча кердача водохранилищ соцадергда из. Цо торо лургья духхьал цхьан югославски оагІон 20 эзар гектар лаьтташта хий дилла. Тоалургья Дуная тІа гІолла кемаш лелара режим а. Югославски специалисташа хІанзе а хьахьекхад Дуная йисте ядача Смедерево яхача городера металлургически комбинатаи Воеводине йолча нефтехимически промышленностаи цунах геттара боккха пайда баргболга. Цул совгІа, 30 километр румынски йиъ километр югославски оагІорахьа машиникъ Іобиллача Румыненеи СССР-аи Адриатика тІа уллача Бар яхача югославски портаи Салоники яхача греческий портаи дІатІабодаш лоаца никъ хургба.

В. ГАВИЛЕВСКИЙ. (АПН).

Белград.

ИТАЛЕ ЭКОНОМИЧЕСКИ ХАЛОНАШ

Итале экономически сигтленна кІал Іаьржа морхаш гулъеннай. ХІара мел доагІа ца дийнахьа керд-керда хІамаш етталу итальянций кертбш тІа: дукхагІа ІотІаетт налогаш, лакхлу кхачан продуктай, эггара сагоагІа эшача хІамай маьхаш, общественни транспортаца дІа-юха водарг боаккха мах, электроэнергех, телефонах телар дукхагІа хул, и. кх. дІ.

Инфляци белггала къахьегамхошта кхачбена бала а хинна дІаэттай. Из бахьан долаш денгара дя массаза доал дукхагІа дов цар алапи, хІамаш нийра низ мелбу итальянски лира. Воагавеш хьежаш малх боллашехьа а, тикай витринашка бІаргагурьяц хьона кхорзаенна ценникаш: лакхагІа йола цифраш ІотІауттаяр духьа сов каст-каста хувц уж...

Инфляце миллионаш болча дезалий материальни хьал-торо толхаяь Іац. «Экономически анархе» хьалашка лакхлу мехка къахьегамхошта карагІдьнна демократически хІамаш дІадаха гІертача подрывной элементий хьинар. Итале дика дагадоагІа, эггара хьалхара дунен тІом хинначул тІехьагІа духхьал беха хинна боахами инфляции фашизмо ший хетолгаш хецара хьаьна лаьтта а хинна дІаэтта хилар. ХІаьта, нагахьа санна исторе урокаш цхьабарашта йицъеннаяле а, тахан Муссолине гІулакхаш леладе гІертараша дагайохийт уж. Масала, 23 октябре 20-га шерашка хиннача кепара террористически спектакль оттайир цар итальянски столице. Бе йоахкаш чхьонкаргаш, аьшка гІажамаш, дувла герз а долаш болча бІаьш кІантилгаша хьалйизар города исторически центр. Цар фашистски гимнаш лекхар, юхе гІолла тІехбоалача наха еттар, тикай витринаш йохайора... Массехк сахьата лаьттар города центр сиг тІавахa йиш йоацаш. «ХІамай маьхаш лакхдара духьала» гІайттад шоаш яхаш бахьан а даьккха черноруббашенчиикаша хьоабаь кегар улицашка бижжалца йолча хана наІараши кораши дІа а къайла тикашка, цІеной подъездашка баьгІар бІаьш нах.

Юха ца къовлалуш дегІаухаш латтача инфляцех республикански Итале демократически институташта цІенхаштта кхерам боаллаш хилар белгалдаьхар ший документаш тІа дукха ха йоацаш хиннача Итальянски коммунистически парте Центральни Комитета пленумо. Цо иштта белгалдаьккхар, Итале суверенитета а демократеи прогрессеи наькъагІа ил яхара а кхы кІезигагІа боацача кхераме мехкага доалла арахьара Іалаьмате доккха — 13 эзар миллиард лир — ерригача итальянски пачхахьалкхеи 1977 шерарча бюджета расхода кхоалагІча даькъал совгІа дола деккар хилар а.

Укх тІеххьарча шерашка хронически дефицито кІалйитай Итале платежни баланс. Эггара хьалхарча аргІанна из нийсленнад экономикага дІаухийтача капиталовложеней боарам геттара лохбаларца. Из бахьан долаш импортах доагІар доазол дехьа дохка кхухьийтача ший тоарех хьахулачун чотах дІатакха низ ца а кхоачаш, юхалург кхыча мехкашкара деккар ца даьккхаш, инфляце чаькъа тІа ца баьлча баьннабац мохк. Импорт кІезигъяра дола кхоачамаш кІеззига мара дац Итале арахьара тІаккхухьа бедал чакхйоахаш йола промышленность цхьан оагІорахьара деІаахарах. Воча оагІорахьара Іаьткъай юрта боахама даькъе «Юкъарча рынкана» тІаерзаяь лелаю политика а.

Экономикага дІаухийтача капиталовложеней боарам лохбеннаб цІагІарчул дукхагІа пайда бе лаьрхІа 60-гІа шераш юкъекхаьчача хана итальянски капиталаш доазол дехьа дІаахийта доладалар бахьан долаш. Кхы юха ца къовлалуш «дІаада» даьннача капиталаша тишъяьй итальянски финансаш: законагІа доацаш дІарадаьккха ахча дерригa а лаьрхІача 30 эзар миллиард лир хилар.

Укх шера январь бетта хІалак хулача дІаккхоачаш лохъяла йолаеннача сентябре лохъяларгахьа кхы тІа а сихъеннаенна итальянски лира обменни курсо платежни баланс къоргаш хІамаш нийра низ бахача наька кІезигбара чотах дІайнкъа ца хьежача ялийтандзар правительство: кхачан продукташта, бензина маьхаш ІотІатехар, почтово-телеграфнии телефонии тарифаш лакхйир, ІотІатехар машиннаькъатІа дІа-юха вахарах боаккха мах, и. кх. дІ. Иштта 4 эзар миллиард лир кходе лерхІ правительства.

Кризисаца къовсам болабара саггота гІулакхаш чакхдаханза дарг ца хиларах шеко йолаш цхьаккха а вац мехка. Итале коммунистически парте белгалдоаккх, цун масштабаше шеи кІоаргалои кхы дІахо мело е йиш йоацача кхоачавеш хилар. «Вай общество гаьнна тІехьашкахьа юхакхоссар кхерам болаш йола халонаш теркальячул тІехьагІа гучадоал, — аьлар ИКП Генеральни секретара Э. Берлингуэра ше ИКП ЦК пленуме къамаьл деш, — Итале нийсхо йолашагІа, эффективнегІа, дукхагІча даькъе гражданий хьашташта махеттара йола экономически социальни система хьаяра деккар мел сагота хьалхашка эттад. Вай къовсама юкъмоттиге латташ хила деза паччахьалкхе дегІаккхувла керда тайпа юкъедоаладара, мехка ерига экономически социальни структура кердаяккхара деккараш».

ХІанз укх сахьата алхха алапи мара кхы доход йоацача наьха чотах ахча кходергдола гІулакхаш кийчдаьд правительства, цхьабакъда цхьаккха дича а налогаш хьа ца текхараш предпринимателаши доазол дехьа валюта дІаухийташ бола финансови спекулянташи — юстара битаб, хІаьта цу гІулакхо хІара шера кхы тІа а хьатІадоагІача Іалаьмате дукхача ахчах — 4—6 эзар миллиард лирах йоаккх итальянски казна.

Кхы кІезигагІча лоархІаме йоацаш цхьаькха оагІув а я гІулакха. Деш дола къамаьл кходаь ахча белггала экономика дегІайоалаяргеи хьабе болх боацаш нах ца хилийтаргеи, тІехьайиса къулбехье юхадийнъярга, лоаца аьлча, инфляцена къовсам лоаттабара бокъонца эффективни гІулакхаш чакхдахарга дІаухийтаргхиларах йолча гаранти хьакъехьа да.

Цу тайпара гаранти — из цІаькха а хьаккхайкадир ИКП ЦК пленуме — йолалургьяц шерра цхьоагІо йолаш, мохк экономически хІалак хулачара баккхараи яза яргйоаца эргалонаш елгеи кердадараш юкъекхухьилгеи цІенхаштта дІадоладараи чакхдаханза даргдоацача гІулакхашта хьалхара бехктокхам ерригача демократически халкъеи партей викалашта юкъарчал доацнаш дІатІабуллаpгболаш йолча правительствата мара. Из далшца йолча юкъагІа, компарте ший бе йолл инфляцеи экономика хІалак хиларцеи лоаттабеча къовсама байракх. Цу къовсаме цуна тІехьа я ерригa болхлой класс, Италера къахьегаш мел дола адам.

И. БОЧАРОВ, АПН соб. корр.

РСФСР писателаш — Нохч-ГІалгІайчене

Расул ГАМЗАТОВ

ДОТТАГІИЙ ЛОРАБЕ

ДоттагІ, моастагІал,
доттагІал довза,
ЦІаьхха сихвеле
ма лаца къа.
ДоттагІчоа дорхвенна
тарлу хьовза,
Из во уйла хьал
ма хьоае Іа.
Дагахь доацаш,
доттагІ ше а сихле,
Хьона вас е тарлу
шийгар цо.
ДоттагІ даьчох
дехке ваьннавале,
Хиннар тІехдетташ
ма хила хьо.
Къа а тиш а дала
диллад вайна,
Шераш, деноош дукхагІ дІа
ме долх.
ДоттагІех хул къаста
аттагІ вайна,
ХІаьта хьа мел хала
вай уж лох.
Ког лозабаь тешаме
ди нагахь санна
ЦІаьхха гора боде,
сабарде,
Бехке бе никъ —
бехк ма билла дина,
Из кхычунца хувца
сих ма ле.
Дех аз, нах шугара
даьпа духьа,
Хилал шоай массаз а
беркате.
Иштта а мичаб
доттагІий-м дукха,
Бакъахь да уж
дІакъастар кхере.
Аз кхыраш лелаьй
бокъонаш,
Мелал зулама да
дегах лета.
Ма дукха доттагІий
къаьстаб вахаш,
Ма дукха дІебахаб со вита.
Цул тІехьагІа киннад
дукха хІамаш,
Цкъаза никъ дуттара а
мийслий,
ЧІоагІа дехке воалар
улув боацаш
Айса теркал ца баь
доттагІий!
ХІанз шо массе чІоагІа
веза сона,
Со цхьан хана
везаш хиннараш,
Со цхьан хана шоана
е шо сона
КъинтІера ца доалаш
дисараш.

ГІалгІай меттала яьккхар
Ю. ЧАХКИЕВ.

✦

СУРТА ТІА: Паччахьалкхен преме лауреат, Калмыке халкъа поэт Давыд Кугультинов Урус-Мартановски района къахьегамхой болча.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

✦

МИЛЛИОНИЙ ДОТТАГІА

МИХАЛКОВ Сергей Владимирович. Хетаргахьа, зІамига а вокха а саг хургвац вай боккхача мехка из цІи ца йовзаш, цун книжкаш ца дешаш, цунгара ваха а, вай сийлахьа социалистически Даьхе дукхагІа еза а Іома ца луш. Из литературе венав къона волаш. Цун юххьанцара книжка арадаьннад 1936 шера. Цу хана денз цахаддаш газеташ тІа, журналаш тІа араювлаш хьайоагІа цун тайп-тайпарча жанрех йола произведенеш, арадувл книжкаш, театрашка увттаю пьесаш, цун сценарех увттаду кинофильмаш. Литературе нагахь жанр яц Сергей Владимировича гарга йоацаш, цо мул ца боаккхаш. Цун перона кІалара хьаьннай публицистически а критически а произведенеш, баснеш, бераштa а боккхагІбараштa а язъь стихаш, пьесаш, кхыча къамий метташкара тІехдика цо эрсий меттала яьха произведенеш, художественни а мультипликационни а фильмай сценареш, иштта цо язъю эссеш, цул совгІа Михалкова вахаре къаьстта моттиг дІалоац цо беча педагогически балхо.

Сергей Владимирович ваьв 1913 шера 12 марте Москве. Цун кховзткъа шу дуза ди белгалдоаккхаш, вай партеи паччахьалкхено лакха мах бир художника къахьегама. Цу дийнахьа цунна елар Социалистически Къахьегама Турпал яха цІи, цул совгІа цунна сийнай кхоъ Ленина орден, дукха кхыйола орденаши медалаши.

Москве П. И. Чайковске цІерагІа йолча концертни зале хилар Сергей Владимировича 60 шу дизара хетаяь сайре. Цига ше къамаьл деш СССР писателий Союза правлене хьалхарча секретара Марков Георге Мокеевича аьлар:

— Цхьабакъда, Сергей Владимирович Михалкова масса йолча говзала белгалонашта юкъе йолаш я цхьаькха цаІ. Сергей Владимирович Михалков — коммунист, керда вахар хьакхоллача къовсам лоатта бер, цІи хеза вола общественни деятель ва. ХІаьта цун из болх айхха бувзабенна а ба цун писательски балхаца.

Уж чІоагІа кийса а доагІаш аьнна дешаш да. ДІаувлаелаш оашош. Сергей Владимирович ва СССР писателий Союза правлене секретарь. РСФСР писателий Союза правлене председатель, СССР педагогически Іилмай Академе боккъонца вола член, дунеи машар лорабара Советски комитета член, СССР Лакхехьарча Совета депутат, иштта кхы а лоархІамеи чоалханеи да Сергей Владимировича общественни гІулакхаш. Цкъаза хетаду мишта кхоачаву-хьогІ из уж деррига балхаш де, мичара корадоагІа-хьогІ цунна селла дукха низ а хьинар а. Цхьабакъда, кхы а чІоагІа цецдовл вай Михалкова кхолламга бІарглехкача. Йоккха тамаш еций цхьан сага из шедар кхоачашде мегар, кертаца дистта, дегаца литта, тоадаь, нийсдаь хІара сагага дІакхачийта низ кхачар?

Сергей Владимирович Михалков кІоаргача хьаькъала а доккхача денала а саг ва. Из хьагойт цун дерригача вахаро, цунна хІара денна карагІдувлача гІулакхаша. Сергей Владимировича цкъа РСФСР писателий Союза правлене къамаьл деш аьлар: «Вай замо хьалхарча плане воаккх ший вахара маІан даьсса къамаьлаши пайда боаца къовсамаши дахарца да аьнна мотташ вар а воацаш, общества доагІа гІулакх деш, хьинар дола, социальни саг. Социальни хьинар совдаларца, къаьстта ший станока болх тоабаь ца Іеш, цеха а, завода а, вешта аьлча, ергагача отрасла а болх тоабеш, вахаре айхха дакъа лоацаш, из ший цІен корашта хьалхашка хоздаь ца Іеш, хІара улица тІа а, хІара переулке а, массанахьа а хозбеш хьавоагІаш хилар — из дийнабарий юкъара а керттера а. таханарча деной боккъонца болча турпалий оамал. долчча тайпара вахара ший бакъдар шоай керттера гІулакх лоархІаш хьабоагІача писателий кхоллама ца Іаткъаш Іе йиш йоацар».

МИЧЧАХЬА ше къамаьл деш хилча: йоазонхой съезде е завода цехе, студентий аудиторе е колхоза аренашка, фуннагІа ше ядеш хилча, публицистически статья е басни, стихотворени е сценари — шийгара а шийга лодувгІарашкара а тешшаме а дог-цІена а вай сийлахь йоккхача Даьхенна гІулакха латтар дІадех Сергей Владимировича.

1937 шера денз СССР писателий Союза член волаш хьавоагІа из. Цу хана денз цун арадувлача книжкай тираж бІаь миллионал тІехъяьннай. БІаь миллионал совгІа ба цун доттагІий а.

Берий стихотворенашкара дІаболабаьб Сергей Владимировича ший кхоллама болх. Юххьанце а чІоагІа аьттув баьлар цун. Берий вахарцара къоастаде йиш йоаца боккхача маьха произведенеш а хинна эрсий литература юкъеяхар цун стихаш, поэмаш, гІоръяьна ека яьлар поэта ший цІи а. Малав цун «Воти Степа», «ТІаккха шуга фуд?», «ДоттагІий илли», «Говрабаьри» яха а, кхыйола а стихаш ца йовзаш. Бераша санна хозахеташ еш уж боккхагІбараша а. Из да уж произведенеш бокъонца волча художнико язъаь хилар, уж кІоаргта чулоацам болаш, цІенача меттаца, атта ешалуш язъяь хилар.

БІаьш, эзараш каьхаташ ух Михалковга берашкара. ЧІоагІа сакъердаме а дог тохадолийташ а да уж. Бераша язду шоашта моттар, шоашта хетар, шоашта дезар.

«Хьамсара дади Сергей Михалков! — яхаш язду цхьанне. — Сона чІоагІа деза хьа книжкаш. Са 6 шу дизад. Кхы а язде тхона дика книжкаш. Наташа Зыкова».

«Сона воти Степах» дола книжка деза, — язду йиълагІча классе деша вагІача Былинин Володяс, — къаьстта цо хи чура кІаьнк кІалхарвоаккха моттиг. Ма-майра а дика а ва из».

Уж деррнгаш дийша а варгвац.

Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІом болабалалехьа хьалхха театрашца доттагІал хоттаделар Михалкова, къаьстта берий театрашца. Цу хана денз айхха берий драматургеца бувзам болаш хьавоагІа из. Бераша Іалаьмате хозахеташ тІаэц цун «Шаваха безам ба са», «Сомбреро», «ЦІе галстук» яха а дукха кхыйолча а пьесах уваттаяь спектаклаш, кинофильмаш.

1974 шера Нохч-ГІалгІай книжни издательстве нохчийн гІалгІайн меттала арахийцар Михалкова, «Говрабаьри» яха книжка. Из гІалгІай меттала даккха сона тІадиллар издательствас. Аз чІоагІа хоза хеташ а дег тІара бир из бехктокхаме болх. Хетаргахьа, сона карагІ а даьлар гІалгІай бераша атта кхеталургйолаш эрсий метталара Сергей Владимировича произведенеш яха.

Ший низ, хьаькъал, денал, вешта аьлча, ший деррига вахар Даьхен, халкъа гІулакха ца кхоеш дІалуш хьавоагІа Михалков Сергей Владимирович. Гитлеровски Германе вай мехкаца тийшача балха тІом хьоабича, ший машаре къахьегам юкъах а бита, тІем тІа вода из. Цунна гу советски наха дага а доацаш тІаэтта йоккха хало, цун турпалал. ХІанз цо яз а ду царех лаьца, цар лоІамах, деналах, къонахчалах. Михалкова ше ира язъеча басняшца бегІоах фашизм, Гитлер, цунна тІехьара бІеха гІозараш. Вай салташта чІоагІа салоІам боалар цу произведенех, цар дог айдора, денал совдоаккхар.

ТІом дІабаьлча юха а дІаболабу цо ший машаре къахьегам. Наха боккхача безамца деш цун каст-каста арадувла книжкаш. Боккха мах бу цар критикас. «Заман барьер я эггара чІоагІагІа йола барьер, пох тІехйоал бокъонца йола поэзи, — яхаш язду СССР педагогически Іилмай Академе академика Д. Благойс. — Тахан декаш да, кхоана декарг а да Михалкова селхи кхеллачун юкъера дуккха дар а дикагІа дар а».

Из бакъду Сергей Владимировича беррнгача балхо, цун вахаро. Из хиннав РСФСР Лакхехьарча Совета депутат, КПСС XXIII—XXV съездий делегат, из ва СССР Лакхехьарча Совета депутат, из ва Ленински кхоъ Паччахьалкхени премей лауреат.

С. ЧАХКИЕВ.

Виктор БОКОВ

ШАЛЯПИН

Йолча хана сайна хозаш
Шаляпина зовне оаз,
Эрсий лаьттах ду,
гІадъухача,
Дог хьалдузаш,
доккхал аз.

— Са мохк, денна
ба хьо эргаш,
Дукха ба хьа говзаччаш.
Цун оазаца яьхай керда,
Іа хьай дика оамалаш!

Белам, курал, денал доккха
Хьа иллешкар оаха деш.
Ях Іа тхога: —
ГІа шоай баккха,
Хьалха шуга ираз хьеж.
О, Шаляпин,
хьо тха ткъамаш!
ЧІоагІа да хьа хІара дош.
Хьо вац векар —
геза лоамаш!
Хьо вац векар —
коача хиш!
Екаш гаьнаш декаш холаш,
Зовне бекаш дошо малх,
Росси ше я илли оалаш,
Илли оалаш — берриг нах.

Шаляпина оаз я хозаш,
Цунца декаш лаьтта да:
Зизаш, канаш,
коача догІаш...
Дунен веза воІ из ва!

Эрсий метталара яьккхар
С. ЧАХКИЕВ.

Фоусат БАЛКАРОВА.

Сатассар

Іура лоамех гучабаьнна
Малхо сердал йоаржаю.
Дерриг дуне сомадаьннад,
Іуйран иллеш декаш да.
Ара Іажа га я ягІаш,
Михо ловзаду гІанаш.

Гаьна ткъовронаш тІа дагІа
Оалхазарий уж бІенаш.
Іажо доаржадаьча Іийне
Хьаста хий да духдувлаш.
Малхо сийрдадаьккха дуне
Гуш да гоннахьда хозлуш.
Цхьаккха хІамах кхерам
боацаш

Тоалу, хозлу арен га,
Хьасто шийла шовда мелош
Гаьна овлашта низ тел.

Цу овлашта лаьтто санна
Низ тел соне Іа са мохк —
ГІаьбартой мохк, дог
гІоздаьнна
Дагар иллеш аз хьох доах.

ГІалгІай меттала яьккхар
А. ВЕДЗИЖЕВ.

Георгий ЛАДОНЩИКОВ

ТУРПАЛХОЧОА ОТТАДАЬ ПАМЯТНИК

Пионер Морозов Павлик!
Цун цІи йовзаш я.
Пионер Морозов Павлик —
Турпала цІи я.

Латташ ва из дІаэтта,
Бийнаш да цун даь —
Москве геза памятник
Цунна оттадаьд.

Нийсархошца цхьана ловзаш,
Юрта вахаш вар,
Керда зама
Бахьан долаш
Вала кийча вар.

Павлика ший Даьхе езар,
Цудухьа дика деш.
Могаборе
Парте хьехам,
Дег тІар къоабалбеш

Цун наькха тІа
Галстук йоагар
Ала санна цІе...
Дешархочо
Турпал аьнна,
Яккхийтар ший цІи.

ЗІАМИГА ТОКАРЬ

Дас заводе
Вигар Петя,
Ший токарни цехе.
Станокага
Хьожаш ва из,
Этта даьна юххе.
Ира дитт да
Лепаш, къегаш,
Ловзадаьнна геттар,
Аьшка шолхаш
Да Іопегаш.
Хьувзаш, легаш лаьтта.
Болх леп сиха.
Аьшк да тувсаш.
ЦІаьхха дас катехха
ЙІайха оатхал
Хьа а ийца,
Іоюлл шийна юххе.
Петяс оатхал
Хьазц, тІаккха
ЙІовхал холу кулга.
Цунна а дезар
Станока тІа
Болх бе Іомалулга.
Да ва воІа
ГІо де кийча,
Цунга хьожаш ва из:
— Са воІ, хьога,
Хьо хьалкхийча,
Станок дІалургья аз!

Эрсий метталара яьхар
С. ЧАХКИЕВ.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

Давид КУГУЛЬТИНОВ

КЪОНАХЧУН СИЙ

Іоажал тІаккхаьчалга хайна
Гаргарчарга васкет деш
вар къоано:
«Цхьаннена а бохам ца
хулийташ
Ираз декъаш даха
шоайла барта.
Шоай Даьхенна тешам
болаш хуле, —
Цо лоатторгья шун
къонахчал, сийле».
ТІаккха аьлар:
«Со се вита!» — аьнна —
Ший кулгаца ниІ
йІтар цо царна.
ТІеххьара а цун
юхьага хьожаш
Уж дІабахар
маьлхара а болаш.
Гаргарчоа, ла сахьат
тІаккхаьчача,
Эсалал ца гойташ
дІаваьлар из.

ГІалгІай меттала
яьккхар А. ВЕДЗИЖЕВ.

Адам ШОГЕНЦУКОВ.

ИЙРЧА ЙОІ

Баксана йистте юрте я яхаш
Цхьа йоІ, массане ийрча я
оалаш.
Бакъда, из гуш вар чІоагІа
цецвоахаш
Хозал отт юхь тІа из хилча
елаш.
Трактор цо лоаллаш нагахь
Іа зийча,
Моттаргда цу тІа из яь я,
аьнна,
Цун илли арада хозаш хилча,
Моттаргда декар хьазилг да
хьона.
Юрта кхыдараш мо долча
цІегІа,
Массаварг ховш ва, из яхаш
йолга.
Цхьанне дац цунах, баьцала
дегІа
Зиза мо хоза я, аьнна, алга.
БІарган а дац цун тара
седкъашта,
БІаргцІацкъамаш кхычар
дараш мо да.
Баксана йистте улІача юрта
Хьалхе денз из йоІ якилга
ховш да.
Бакъда из дегар цІаккха ца
йоаккхаш
Цхьа зІамга саг ва чІоагІа из
езаш
«Ийзар хул даим хоза
хеташ», —
ГІаьбартой хиннад массаза
оалаш.

Черсий метталара гІалгІай
меттала яьккхар
А. ВЕДЗИЖЕВ.

Александр ЦАРУКАЕВ

ГУЙРАН ХЬУ

Лоамий шаьра, лакха боахьаш
Цу хьалхарча лайво
къоагадаьд.
Попа дувхар—моажа гІаьнаш
Массанахьа михо довдадаьд.

Іоа цу ор чу гІолла дувхьаш
Уж хий — Суар чхераш
чувхаеш,
Берд баьттІачар гучалелхаш
Петарашка дІалечкъ
хьазилгаш.

Зовне дийка оалхазараш
БІенаш дита дайдда дІадахад.
Царна метта Іаң тІехь Ікйчай
Бер чу хьаргІаш. Цар гІар
кІордаьй.
Хьу я латташ, сов сатийна,
Наб тІагІерташ тар а етталуш.
Сендухь ю цо кІоарга уйла?
Ховдалар из хІанай саготлуш.

ГІалгІай меттала яьккхар
М.-С. ПЛИЕВ.

Юсуп ХАППАЛАЕВ.

* * *

А, лепац, истара муІаш тІа,
Цу сиглең кІоаргача бухе,
Леп уккхаз, когашка, лаьттан
тІа,
Уж сийрда седкъий вахаре.

ІиндаргІаш дийшад цар
лоамаш тІа,
Уж дийна долаш мо хІанз
леп.
Цар догам ду цу лоамий
дото тІа,
Бес-бесар лепаеш цар кеп.

Тамашне мел хийттар
дІаэттад.
Бакъхинне, тамаше доацаш.
Сигал седкъий мо вІашъуллув
этта,
Адамаш лел шек дІадоацаш.

Лепача седкъаша го а баь,
Хьо вода гІа боахаш курра.
Седкъий ашараша никъ ба
дийнбаь.
КІоажоша беко из Іурра.

Хов сона гуш долчун мах бе
Гуччахь, къайлагІ а доацаш.
Ца кІордош латт ши зиза зе,
Уж латт йовлакхаш доацаш.

Лоамаш хьалдоттал да
седкъий,
Са совгІаташ, гобаьккха.
Уд Іенаш лоамаш тІа —
шадкъий,
Цар хьесташ хьеж со, кий
яьккха.

ГІалгІай меттала яьккхар
М.-С. ПЛИЕВ.

Рашид РАШИДОВ

ХАЛА ДА НАХ БОВЗА

ДУВЦАР

— Вай, даьла, юха а лувш бар-кх уж! — цу дешашца духьалъялар къаьна Салихьат ший воІа из квартире чувоагІаше.

Ахбийса яьннаяр. ЧІоагІа цІимхара волаш чувера Хапиз. Тахан заседани йолаш цун толашагІволча доттагІчо Сулейма аьлар цунга: «Котама бунаш я Іа ераш» «Хьайла, хьанга йоах из? Сий а деш, наха лоархІаш волча сога, архитекторгаІ»

Лостаяь табуретка тІа Іотехар цо ший къаьна, дукха дайна йола портфель. Цу портфела чу бІехал боалл мотталургдар цо из Іоккхосcаш яйначоа. Цул тІехьагІа къамарг хьабІаьх а баь, галстук шерйир цо.

Салихьата дика вовзар ший воІ. «Раьза воацаш ва», аьнна уйла а яь, йист ца хулаш истола тІа локъамий оаркхинг Іо а оттадаь, кухне яхар из.

— Массаза а тІехьа цІаух, массаза а уйлане хул, цхьа гІайгІа кхаьчача санна... Цхьаь хилар бахьа- долаш дий-те из? — уйлаш йора Салихьата ше чай дІоахдеш йоаппаш. — Из ишта дале, аз шийна саг йоалаелга хьоахадича эгІаз хІана вахар из?

Наб а ца кхеташ метта вижа уллар Хапиз ший уйлаш а еш:

— Юха а лийнаб-кх поалахой... — Фуд царна эшар? Культурни, интеллигентни нах ма бий уж, шинне а дукха ха йоацаш институт а яьккха... Цу тІа а мича дийшад але? Москве. Хала да нахах кхета. Геттара хала.

Сулейма дагавехар Хапиза... Хоза цІа духьал эттар цунна. Из вар из даьр, Хапиз... ХІанз Сулейма ва цу цІагІа вахар. ШайтІаша вахьаргІ!

ШийлагІа кипар дог доахаш гІайба тІакІантІабаьккхар Хапиза, бакъда, наб кхеташ яцар. Лампа хьал а лотаяь, «Огонек» яхача журналега хьажа эттар из, дукха иллао из журнала беттагарга тІарча балерина суртага хьежаш. Цунна тІадувхача кІайча баргъкъашка хьежаш волча хана цун Іодахача кІалхарча бордах Сулейма чувахача цІен балкон да аргдар.

Сахуллаш наб кхийттар Хапиза. Доладелар гІанаш го. Дохадаь дада Къаьнача Рима архитектурни памятникаш а дайра, Сулеймана ше тІехьа удаш а вайра, бакъда цхьаккха дича а поацалуш вацар.

— Вай даьла, юха а лувш бар-кх уж! Уж дар селхан а санна, сарахьа чувеча цунна хеза хьалхара дешаш.

— Дукха яьхай со укх дунен тІа, дукха нах байнаб сона, бакъда, уж вай поалахой моргаш-м байнабац. — Балхара чубоаггІаше а бакъбола тІом отт-отт-кх царна юкъе. Іуйрийна цхьаккха хІама а ца хилча санна хул. БеларгБа хьона, бегаш а беш, цхьана балха а болх... Селхан маохІа а елла хил дехьа яьккхар-кх цо из. Гаьнара хьо хьежача моттaлургда хьона, паьттан букъ тІа царел барт тайна, вІаши тІера дезал кхы бац, аьнна. Ай, нагахьа хьона хозаре цо цІоргІа детташ! «Лергва! Лергва! Иштта воахалац! Хьо а юаргья!» ХІара денна, хьалха доахар из цеІ да. Цун сесаго хьекха цІоргІа а кІордадаьд. Хьо волча аз доаккхача укх цхьан кІиранна ткъозза вІашкалийнна хургба-кх уж... «Лергва! Лергва!..» Ше леш а вац, е сатийна нах баха а битац... Со-м цунга барт тоха а енаяр... НаІао тІа а яха. Корах со бІаргайначa цо, ведда ара а вена оззаь со чуйигар хьона. Истола тІа сомаш а, печенеш а оттаяь. дІахьайзар хьона, сога могашал хетташ, геттара безаме... Шоаш барт нийгІа боахкилга сона ца хайта гІерташ хьувзаяь цІокъал яр-кх. Со накъайоаккхаш юха йола а йоахар... Шаккхе а дар хьона со накъайоаккхаш. Бакъда со чукхаьча а ялале, юха а доладир хьона цІоргІарч хьекха... Фу пенаш да е оаш дераш, ва воІ! Деррига хьа а хозаш...

Бакъда, хала да нах бовза... Геттара хала. Дагавехар Сулейма. Тахан фордe йисте цунах кхийтар Хапиз... Лувчаш воаллаш, ше цІаккха а «Котама бунаш» хьоаха а ца йича санна ловзаш, хиш детташ вар Сулейма.

— Бакъда, хала да геттара хала да нах бовза...

Іурра аьлар Хапиза:

— Нани, тахаң мукъа ди да са. — Театре гІоргда вай. Кийчлелахь..

— А, мичара... Со йоккха саг я. — Театр доацаш а мегаргья со. КІеззига сабардаь кулг а лостадаь паьрхгІа тІатехар цо: — Вешта, цу сий дайнарий гІарага ладувгІачул йоагІарг-м я со.

Сарахьа Хапиз волча вера Сулейма. Ший цІена коч тІа а йийха кийчъеннаяр Салихьат. Модж йоашаш ше хоадаваьча каьхат тІа а дилла, кизга чу хьежаш воаллар Хапиз.

Салихьата аьлар:

— ХІанз новкъост а ма вий хьоца. — Хапиз, шоаш шиъ гІо театре, Со къаьна я, цІагІа Іергья со, сай цхьацце де дезар а деш.

— Хьо йоацаш тхо цхьаннахьа а гІоргдац, — аьлар Сулейма. — ХІаьта, хьо селла къаьна а яц, иштта къона воІ хьа хилча.

«Къоначо» белаж тІа кулг техар Сулеймана.

Дукха ха ялале театре бар уж. Духхьал сцена тІа мара лампаш ца йоагаш баьде яр зала чу. Кулисашта тІехьашка паровоз Іаьхар. Цхьацца дувцаш, бийнаш а эгадеш, сцена тІада удаш нах ба. Еррига а уйлашка яхар къаьна Салихьат. Из къона йолаш цІерапочта никъ билла Каспе вахар цун мар. Ши бутт баьлча «хьа мар перовозо аьчав», аьнна шийла кхаъ кхаьчар цунга.

Йодаш яр ха... ДІаваьккхар паччахьа... Керда вахар эттар. Хьанна моттар Салихьата иштта дика воІ кхеевргва, таханалца из яхаргья.

КІеззига корта хьа а берзабаь воІагахьа хьежар Салихьат. Шера белаш а йолаш, доккха Іилма дайза, наха сий деш вола из цунна уллув вагІар, ший доттагІчоа белажах а гІерта, боккхача тидамца сценагахьа а хьежаш. Боарам а боацаш ше ираз долаш хетаелар Салихьата...

«Лергва! Лергва! Кхы со иштта воахалац. Хьо а юаргьяи», — хьахезар сцена тІара. Кхераяларца оага а енна гоннахьа хьежар Салихьат.

— Уж ба... Бакъда... Уж ба, — аьлар цо воІа пхьарс а лоацаш.

Сцена тІа ловзаш бар дукха ха йоаццаш театральни институт яьккха бола цар къона лоалахой.

ВоІа бІара а хьежа, чІоагІа гІозъяларца аьлар Салихьата:

— Бакълув хьо, Хапиз... Хала да нах бовза... Геттара а хала.

ГІалгІай меттала даьккхар
А. ВЕДЗИЖЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

25 ноябрь.
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Б. Т. Іуйранара гимнастика. 9.30 — Б. Т. Зурманчаш, шоаш дола моттиг хьайовзийта. 10.15 — Б. Т. «Неретве хинна тІом» яха художественни фильм. Хьалхара сери. 11.30 — Б. Т. «Вай биографи 1919 шу». 14.00 — документальни фильмай программа. 15.30 — Б. Т. Шахматни школа Разрядникий класс. 16.00 — «Тилех Уленшпигелех дола легенда». 16.30 — «Котало» яха полевая почта. 17.00 — Б. Т. «Серенада» яхача инструментальни ансамбла концерт. 17.30 — Б. Т. «Книжка, ха дешар» 18.00 Кердадараш. 18.15 — Миллионий ленински университет. «Юрта боахам дегІабоалабар халкъа юкъара декхар да». 18.45 — Б. Т. «Дунен халкъий творчество». 19.15 — «Саги закони». 19.45 — Центральни телевидене экрана тІа эггара хьалха. «Неретве хинна тІом» яха художественни фильм. шоллагІа сери. 21.00 — «Ха». Инфомационни программа. 21.30 — Б. Т. «Къаьелча со юха а вах» яха телевизиони документальни фильм. 22.25 — Б. Т. СССР летчика-космонавта Волкова цІерагІа йола приз яккха акробатиках йола дунен халкъашта юкъера яхь. Ригера передача. Йистеяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.30 — Юртара вахар (гІалгІай меттала). 19.00 — Киножурнал. 19.10 — «Нохч-ГІалгІайчу гІолла». Инфомационни программа (эрсий, гІалгІай меттала). 19.30 — Новатораш, шоана. Мехкдаьттахошта дола технически информаце хоамаш. 19.45 — Документальни фильм. 19.55 — КПСС Центральни Комитета (1976-чу шерара) октябрьски Пленума новкъа Парте Шалински райкома шоллагІча секретараца Аралница яь интервью. 20.10 — «ЗІамига бераш, шоана». 20.20 — «Заманхо» яха телевизиони журнал (гІалгІай меттала). 20.50 — «Духовой аьшарий деза ди» яха любительски фильм.

26 ноябрь.
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Б. Т. Іуйранара гимнастика. 9.30 — Б. Т. «ЙиІиги ломи» яха мультфильм. 9.45 — «Саги закони». 10.15 — «Неретве хинна тІом» яха художественни фильм. ШоллагІа сери. 11.30 — Миллионий ленински университет. Юрта боахам дегІабоалабар халкъа юкъара декхар да. 12.00 — Б. Т. Концерт. 14.00 — Монгольски Халкъа Республика дІакхайкаьнча Дена. Кинопрограмма. 15.10 — Пантелеев. «Республика ШКИД». 15.40 — «Эрсий мот». 16.25 — Б. Т. Берашта дола фильм. «Великое противостояние» яха художественни фильм. ШоллагІа сери. 17.30 — Интерклуб. «Оренбург — СССР Малхбузера доазув» яхача газопровода Чехословакин участок хьалъерех дола дувцар. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Б. Т. «Деррига хаа лов сона» яха киножурнал. 18.25 — Б. Т. «Іилманхочоа дош да». СССР Іилмай Академе вице-президента академика Федосеева выступлени. 18.40 — «Принци Золушкей» яха фильм-балет. 19.05 — БТ. Вай биографи. 1920-гІа шу». 20.05 — Б. Т. Некрасова водевилах йола «Петербургский ростовщик» яха телевизиони спектакль. 21.00 — «Ха». Иноформационни программа. 21.30 — Б. Т. Социалистически Къахьегама Турпала, СССР халкъа артиста, композитора Новикова авторски сайре. Йистеяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — «УнахцІено» яха тележурнал (гІалгІай меттала). 18.30 — Документальни фильм. 18.40 — Спортивни Нохч-ГІалгІайче (нохчий меттала). 19.10 — «Нохч-ГІалгІайчу гІолла». Информационни программа (эрсий, нохчий, меттала). 19.30 — Хургдолча ялата йоакхо хІанз дІайолаю. Рейд. 19.50 — «ЗІамига бераш, шоана». 20.00 — Идеологически балха практикацара. Технически торопий новкъосталца. 20.20 — Киножурнал. 20.30 — ХІара балха денна — дикала Знак. «Промавтоматика» Грозненски опытни завод (нохчий меттала).

РАДИО

25 ноябрь.

6.30 — КПСС Центральни Комитета Октябрьски Пленума соцамаша дог урувттаду (гІалгІай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Ашараш. 8.25 — Ден темашта. 8.40 — «Шоана кхалнахъ» яха радиожурнал (гІалгІай меттала). 9.15 — Хьалхарча пятилеткай шерашка гІалгІайчу хинна классов къовсам. Осмиева беседа (гІалгІай меттала). 9.30 — Дисциплина кхоачашъяр. «Электроприбор» завода производственни отдела начальника Максимова выступлени (эрсий меттала). 9.40 — Ашараш. 9.45 — КПСС XXV-чу съезда соцамаш кхоачашде. Цар шера план кхоачашъяьй. Аргунски ремонтно-гІишлошъеча управленера передача (гІалгІай меттала). 16.00 — Балов Черсий-Балкхарой яха симфонически поэма (эрсий метала). 16.25 — «Вахара къулба» яха Яхъяева очерк (нохчий меттала). 16.45 — Сага хьакъехьа йолча йоаккхочна керттера теркам тІабахийта. Гудермесски горисполкома председателя Исмаилова выступлени (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).

26 ноябрь.

6.30 — Доакъарий кхоачам а болаш хьайбашка дІайха Іа дакхийта Сунженски района «Путь к коммунизму» чхача колхозера передача (эрсий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.35 — Ашараш. 8.25 — Моттигерча авторий произведенеш (нохчий меттала). 9.15 — «Атеист» яха радиожурнал (гІалгІай метала). 9.35 — Ашараш (эрсий меттала). 9.45 — Хьайбаш леладерий бехктокхаме ха. Наурски района «Красное знамя» яхача колхозера передача (гІалгІай меттала). 16.00 — ДоттагІий оазаш (эрсий меттала). 16.15 — Халкъий доттагІал — литература доттагІал. Репортаж (эрсий меттал). 16.35 — Концерт (гІалгІай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гІоллеи Грознеи морхаш а йолаш, Іуйрийна цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, делкъел тІехьагІа йоачан а йолаш фегара температура республике — 2—7 градуси Грозне — 4—6 градуси йІовхал йолаш хила тарлу.

Кхоана фегара температура бийсана —3—8 градуси дийнахьа — 2 +3 градуси хила тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051. г. Грозный Ленина, 9 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи культураи отдела — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051. г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3 этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии - 2-54-30 корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05548. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92, Типография изд-ва «Грозненский рабочий», Маяковского 92. Заказ № 8843.